

Nicoleta Marțian

ȘCOALA ȘI COMUNITATEA

Note de curs

Presa Universitară Clujeană

NICOLETA MARȚIAN

ȘCOALA ȘI COMUNITATEA

NOTE DE CURS

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2018

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. Sorina Paula Bolovan

Conf. univ. dr. Vasile Timiș

ISBN 978-606-37-0469-7

© 2018 Autoarea volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice
mijloace, fără acordul autoarei, este interzisă și se pedep-
sește conform legii.

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

Cuprins

Argument.....	5
I. Educația centrată pe competențe – factor esențial în relația școală-comunitate. Precizări conceptuale	7
I.1. Educația – cultură comunicată. Precizări conceptuale din perspectiva relației școală-comunitate	8
I.2. Dinamica evenimentului educativ și achiziția de competențe	11
I.3. Competențele și creativitatea în învățarea activă	16
I.4. Interdisciplinaritatea și educația pentru comunitate	22
I.5. Inteligențele multiple ale elevilor și educația centrată pe competențe	27
Concluzii.....	30
Bibliografie	31

II. Școala și comunitatea.....	35
II.1. Premisă.....	36
II.2. Școala și familia.....	38
II.3. Școala și autoritățile locale.....	43
II.4. Școala și ONG-urile. Școala și comunitatea oamenilor de afaceri. Insertia socio-profesională.....	45
II.5. Școala și Biserica. Responsabilități ale educației religioase în societatea actuală.....	48
II.6. Școala, comunitatea și noile educații.....	55
Concluzii.....	62
Bibliografie	62
 III. Educație pentru comunitate. Bune practici în formarea parteneriatelor școală-comunitate.....	65
III.1. Formarea atitudinal-valorică – element esențial în instituirea de bune practici în relația școală-comunitate.....	66
III.2. Activitățile extracurriculare – premisă a valorificării relației școală-comunitate.....	69
Concluzii	93
Bibliografie	94

Argument

Cursul dedicat relației dintre școală și comunitate se concentrează pe analiza unei relații care se impune din ce în ce mai mult atenției formatorilor. Datorită exploziei mediatice din ultimele decenii, a creșterii stimulilor informative și formativi din mediul extern, relația dintre școală (privită aici ca sumă de cunoașteri, competențe și comportamente) și comunitate trebuie luată în considerare atunci când demersurile didactice sunt planificate. Asumarea și integrarea stimulilor educaționali externi contextului formal presupune schimbarea demersurilor clasice didactice, dar și reevaluarea unor tehnici și metode considerate a fi un bun câștigat.

În consecință, conținutul redacțional propune construirea unor strategii coerente care să integreze soluțiile educaționale în proiectele comunității. Astfel, conținuturile valorizează achizițiile de specialitate și urmăresc consolidarea și aprofundarea unor concepte, proceduri, competențe de specialitate și didactice pe care le transferă în planul practicii, oferind modalități de rafinare a diverselor tipuri de

cunoștințe, mobilizându-le în contexte noi din perspectiva relației școală-comunitate. Cursul este structurat într-o manieră intuitivă și valorizează dimensiunea practică. Disciplina asigură familiarizarea studenților cu problematica educațională din perspectiva relației școală-comunitate.

Cursul este structurat pe module de învățare, existând trei module în cadrul cărora sunt abordate diferite teme care prezintă informații și concepte referitoare la tematica disciplinei. Structurarea cursului este graduală, de la simplu la complex. În organizarea tuturor temelor este valorificată viziunea sistemică, astfel încât studenții să fie sprijiniți să realizeze corelații, abordări globale, comprehensive, să sesizeze legăturile intradisciplinare, dar și pe cele interdisciplinare, conexiuni funcțional-sistemice între diferite discipline componente ale sistemului științelor educației. Nivelul de înțelegere și utilitatea informațiilor prezentate în fiecare modul pot fi optimizate prin consultarea surselor bibliografice recomandate (*facem precizarea că aceste note de curs constituie suportul tutorial al disciplinei Școala și Comunitatea, din cadrul liniei de Master, Management curricular, ID, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, UBB*).

I.

Educația centrată pe competențe – factor esențial în relația școală-comunitate. Precizări conceptuale

Scopul și obiectivele:

- Descrierea și utilizarea conceptelor comune legate de educație, competențe, creativitate și interdisciplinaritate;
- Descrierea relației dintre școală și comunitate în sens larg;
- Identificarea relațiilor dintre educația pentru comunitate, competențe și compararea perspectivelor acestora asupra conceptelor legate de sfera civismului;
- Identificarea posibilităților existente în practica școlară de prezentare a acestor concepte și de facilitare a învățării acestora de către elevi.

Cuvinte cheie

Educație, competențe, interdisciplinaritate, școală, comunitate.

Structura capitolului

- I.1. Educația – cultură comunicată. Precizări conceptuale din perspectiva relației școală-comunitate
- I.2. Dinamica evenimentului educativ și achiziția de competențe
- I.3. Competențele și creativitatea în învățarea activă
- I.4. Interdisciplinaritatea și educația pentru comunitate
- I.5. Inteligențele multiple ale elevilor și educația centrată pe competențe

I.1. Educația – cultură comunicată. Precizări conceptuale din perspectiva relației școală-comunitate

Definiție

Noțiunea de *educație* a generat formularea mai multor definiții, luându-se în considerare anumite aspecte: scopul educației, natura procesului, conținutul educației și funcțiile actului educativ. Etimologic, cuvântul *educație* provine din termenii latini „*educo, educere*” care înseamnă „a crește, a instrui, a scoate din”. Prin urmare, educația înseamnă a scoate individul „din starea de natură” și a-l introduce „în starea de cultură”. Mai mult, așa cum afirma Jungmann citat de Giussani, educația este o introducere în realitate. Educația va însemna, de fapt, dezvoltarea tuturor structurilor unui individ până la realizarea lor în

întregime, și în același timp, afirmarea tuturor posibilităților de conexiune activă a acelor structuri cu întreaga realitate. Educația este în raport cu realitatea așa cum se află scopul/terminus față de drum; conține în sine întreaga semnificație a mersului uman, este prezentă nu numai în momentul în care acțiunea se îndeplinește și se încheie, ci în fiecare pas al drumului. Astfel, realitatea determină în întregime mișcarea educativă și o împlinește. Orizontul unei școli, de fapt, în sensul său deplin, este orizontul total al realității, adică locul în care experiența vieții tinde spre o conștientizare totală.

Educația este un act complex în care, fiind dată posibilitatea ei, un om sau un grup de oameni întreprind asupra altora, cu care împreună alcătuiesc o comunitate cu un înțeles caracteristic, o acțiune de influențare conștientă, deci prin mijloace cât mai adecvate, cu intenția de a desăvârși în ei un anumit ideal. Idealul educativ, definit ca finalitatea cea mai generală a educației, exprimă cerințele și aspirațiile unei societăți într-o anumită etapă istorică a dezvoltării economico-sociale, științifice și culturale, sub forma unui model dezirabil de personalitate umană. Pedagogii contemporani subliniază concep-tul potrivit căruia realizarea idealului educațional propus de *Legea învățământului* este posibilă prin formarea personalității elevilor în acord cu acele valorile care îl orientează pe individ spre respectarea

conștientă, pe baza unei motivații interioare, pozitive, a valorilor democrației, a diversității culturale sau religioase, de sprijinirea semenilor pentru atingerea democrației, a diversității culturale sau religioase, de sprijinirea semenilor pentru atingerea aspirațiilor individuale și sociale. Astăzi, educația se evidențiază prin implicațiile semnificative în cadrul procesului de dezvoltare socială. Învățământul în general își propune să răspundă actualelor provocări de creștere a calității conținutului științific prin promovarea interdisciplinarității și a semnificațiilor umaniste ale științei, prin deschiderea universităților spre lume, prin cultivarea unei *relații școală și comunitate*. Prin misiunea asumată, școala pregătește pentru viața din comunitate. În acest sens, pornind de la remarcile ironice ale lui Seneca (formulate în *Epistulae VI*), sloganul școlii devine: „Nu pentru școală, ci pentru viață învățăm” (*Non scholae, sed vitae discimus*.)

Relația școală-comunitate a fost dintotdeauna o problemă a teoreticienilor educației. Toată pedagogia existenței a avut ca scop identificarea unei soluții optime de racordare a școlii la cerințele socialului. Deschiderea și apropierea școlii de viață a devenit o prioritate a școlii actuale din dublă perspectivă:

- legitimarea nevoii de școală (dacă școala nu pregătește individul pentru inserția în social, atunci ea se află în pericolul lipsei de sens și putem vorbi despre deșcolarizarea societății);

- ameliorarea impactului educației (în condițiile în care cei mai mulți dintre indicatorii de calitate ai unui sistem modern de educație vizează eficiența economică a acestuia prin inventarierea cantității și calității integrării socioprofesionale a absolvenților).

I.2. Dinamica evenimentului educativ și achiziția de competențe

Educația construiește în individ ființa socială, cu sentimente și obișnuințe caracteristice comunității și societății în ansamblu, un așa-numit termen mediu între societate și individ. Comunitatea este o structură psiho-socială complexă, dar neuniformă, cu aspecte polivalente. Educația ca proces orientat spre împlinirea ființei și a comunității tinde să ofere răspunsuri la noile provocări antropologice specifice începutului de secol XXI.

Ultimele câteva decenii au fost dominate de un anume tipar uman, un anume tip de gândire: programatori capabili să scrie coduri pentru orice, avocați în stare să redacteze tot felul de contracte, posesori de masterate care mâncau cifre pe pâine. Dar viitorul aparține unui altfel de om, cu altfel de minte: persoane cu spirit creativ, empatic, în stare să recunoască tipare și să creeze sensuri noi. O formare temeinică poate fi realizată de un sistem de învățământ care, pe lângă baza informațională,

asigură și o formare de capacități, deprinderi, abilități și priceperi. Această direcție de acțiune și dezvoltare a sistemului actual de formare are drept premisă necesitatea de a regândi finalitățile în funcție de determinările pregnante din sfera exterioară școlii. Nu este vorba despre a renunța la informație, ci de a se concentra pe formarea unei culturi funcționale. Această redimensionare, care valorifică latura pragmatică a școlii, considerată în postura de serviciu public, presupune aplicarea unor tehnici și strategii care să permită verificarea și validarea rezultatelor în termeni de deziderate axate pe înzestrarea elevilor cu un ansamblu de competențe funcțional în activități școlare și extrașcolare, în perspectiva integrării sociale.

Poate că în contextul actual expresia *Ai competențe, ai parte!* este mult mai valabilă decât *Ai carte, ai parte!* Achiziția de competențe cu un întreg arsenal de abilități, atitudini, aptitudini, valori, cunoștințe, apare tot mai des în discursul public, în documentele oficiale, vizând educația continuă pe toată durata vieții și integrarea activă într-o societate bazată pe cunoaștere.

Competențele desemnează achiziții concrete dobândite prin studierea unor discipline într-un anumit nivel de școlarizare sau pe întreaga durată a școlarității. Scopul acestei formări pe competențe este facilitarea integrării cunoștințelor în profilul de formare a cetățeanului

autentic. Dezvoltarea competențelor de comunicare reprezintă un obiectiv important impus prin exigențe de natură socială. Relația de comunicare face posibilă amplitudinea intervenției educaționale mijlocită de limbajul didactic. Comunicarea este o modalitate de interacțiune psiho-socială, un schimb continuu de mesaje între interlocutor, menit să realizeze o relație interumană durabilă.

Scopurile educației sunt aidoma scopurilor din orice activitate dirijată: educatorul are anumite resurse pe care le folosește și anumite obstacole pe care dorește să le învingă. Educatorul trebuie să folosească aceste diferite condiții astfel încât activitățile și energiile lor să acționeze împreună în loc să se împotrivescă una altora. Un scop educațional trebuie să se bazeze pe activitățile și nevoile individului care trebuie educat. Valorile educaționale precum utilitatea, cultura, informația, pregătirea pentru comunitate, disciplina sau puterea intelectuală ar trebui să stea la baza elaborării curriculumului.

Școala este unul dintre principalii factori care contribuie, prin influențele sale specifice, la educația elevilor. Influența școlară se realizează, în primul rând, prin activitățile curriculare, sub formă de lecții. Ea asigură însușirea unui sistem de cunoștințe, formarea priceperilor și competențelor necesare în viață, dezvoltarea morală, estetică și fizică a elevilor, pregătirea lor în muncă. Schimbările rapide din

societatea contemporană și mai ales din relațiile de comunicare au lărgit sfera educației școlare prin inserarea unor noi coordonate ce merg de la educația economică, educația pentru participare și democrație, educația pentru mediul înconjurător, educația pentru pace și cooperare, până la educația pentru comunicare și timpul liber – prin completarea și cu educația nonformală sau extracurriculară și educația informală prin mass-media.

Rolul esențial al școlii constă în articularea dintre educație, competitivitate profesională și cetățenie democratică. Educația sistematică, instituționalizată, realizată în școală asigură în foarte mare măsură competențele și performanțele persoanei în sfera:

- privată;
- profesională;
- publică.

În ultima perioadă, în jurul nostru se dezvoltă o nouă conștiință pentru a trăi în Europa. Vedem cu proprii noștri ochi faptul că Europa se clădește din nou și noi, ca parte integrantă a acesteia, trebuie să ne găsim locul în noua Casă Europeană. Dezvoltarea unui sistem specific de formare profesională ar însemna, în primul rând, *acceptul de a ne asuma responsabilitatea formării de noi conștiințe care să promoveze dimensiunea democratică și comunitară* la fel ca oricare alt membru. Or, pregătirea noastră profesională a fost făcută, dacă ar fi să recunoaștem

adevărul, respectând canoanele educative ale unui învățământ „*cuminte și așezat*”. Ceea ce propune noua viziune educativă are ca și conținut câteva valori fundamentale: valoarea persoanei umane în sine, ce exprimă respectul față de celălalt, libertatea, care ia naștere dintr-o concepție specifică despre ființa umană și se transformă social, creativitatea și spiritul de inventivitate, care se bazează pe libertate și încearcă să schimbe activ lumea. Promovarea acestor valori se regăsește prea puțin în sistemul actual de învățământ. Un învățământ unidirecțional, în care elevul este văzut mereu ca un receptor și în care profesorul este unicul deținător al adevărului și al cunoașterii, nu oferă cu nici un chip respectarea nici a valorii umane, nici a libertății celui alt și nici a creativității. Un al doilea argument care, după părerea mea, ar trebui să susțină dezvoltarea profesională este *ieșirea din zona de confort*. Este de la sine înțeles că este mult mai confortabil să gestionezi un destinatar care este acolo doar pentru a accepta ceea ce tu, în calitate de profesor, livrezi ca fiind ceea ce trebuie, fără a exista pericolul subminării autorității cunoașterii tale. Este mult mai comod un învățământ magisterial în care feed-back-ul real este aproape inexistent și în care noi promovăm atitudini pe care le-am învățat la rândul nostru în mod asemănător. Suntem produsul unui sistem educativ în care performanța este egală cu acumularea și

nicidecum cu creativitatea. Un al treilea argument vizează *promovarea creativității*, deziderat care are cea mai mare pondere într-un sistem nou de educație.

I.3. Competențele și creativitatea în învățarea activă

Într-o lume caracterizată de complexitate, globalizare, accelerarea și generalizarea schimbărilor, educația vine să dezvolte în viitorul adult interes și entuziasm pentru devenire și progres, responsabilitate pentru actele personale, independență și deschidere pentru interacțiunea și schimbul de idei. În acest context, educarea potențialului creativ în cadrul orelor reprezintă proba practică a nivelului științelor educației deoarece scopul orei nu este numai instruirea, ci și formarea unor competențe ale tinerilor aflați în căutarea autonomiei și libertății responsabile. Creativitatea ca produs se caracterizează prin noutate, originalitate, utilitate socială și aplicativitate vastă, relevanță, valoare, armonie, spontaneitate, condensare. Prin educație, potențialul creativ poate deveni trăsătura de personalitate care va produce noul, originalul, valorile socio-culturale și religioase.

Pentru a fi creativi trebuie în primul rând să acceptăm ființa noastră ca fiind *sui generis*. Creativitatea se naște dintr-un conflict permanent între cele

două dimensiuni ale personalității: o primă dimensiune unde domină logica, cea care structurează, denumește, rezolvă cele mai multe probleme, pe scurt asigură, și cea de a doua dimensiune, în care domină logica eterogenului aproape de emoțional. Cei mai mulți dintre noi sunt în mod voluntar *unidimensionali*, infirmi, deoarece consacră întreaga energie pentru a-și reprima cea de a doua dimensiune, în loc de a o accepta și de a-i da cuvântul. Acest potențial de creativitate fiecare individ îl utilizează în funcție de propriile blocaje personale, de propria sa educație, educație care prea adesea are tendința de a valorifica raționalul în detrimentul afectivității, imaginarii, spontaneității, fanteziei. Creativitatea, așa cum afirmă A. Weston, este abilitatea de a vedea o provocare sau o problemă într-o nouă lumină și de a găsi, astfel, soluții care până atunci nu erau evidente. Oamenii creativi sunt critici: ei nu se opresc la ceea ce este dat și așa-zis evident, ci fac un obicei din a gândi într-un mod deschis și flexibil și anticipează modalități noi de gândire. Pentru a pune în practică acest deziderat avem nevoie de metode care să ne ajute să ne *de-setăm*, sau să gândim liber. *A fi setat* nu este întotdeauna un lucru rău. Nu putem să înțelegem totul de la început. De cele mai multe ori este necesar să apelăm la obiceiurile noastre care să ne salveze, iar atunci când este nevoie să facem și un mic exercițiu de imaginație. Din nefericire însă, de multe ori cuvântul *setat* înseamnă și faptul că

accesul la perspective noi ne este blocat. Ne sunt blocate creativitatea și flexibilitatea, iar uneori rutina obiceiurilor poate fi atât de profundă încât nu mai putem vedea dincolo de ele. Un aspect important îl constituie așadar diversificarea opțiunilor, adică să înțelegem faptul că este necesară o gândire liberă care ne va face să descoperim mereu lucruri noi, ne va face să dorim să mișcăm puțin lucrurile din matca lor, în căutarea unor idei și perspective noi.

Definiție

Educarea creativității presupune un ansamblu coerent, organizat de acțiuni educative menite a dezvolta spontaneitatea, independența gândirii, receptivitatea față de probleme, față de ceea ce este ascuns dar important, motivația creativă, capacitatea de elaborare și anticipare. Creativitate înseamnă inventivitate, explorare, deschidere spre noi realități. Concomitent, elevul este obișnuit să se documenteze (premisă a dezvoltării spiritului critic pozitiv), să cerceteze realitatea, să selecteze, să-și pună întrebări, să anticipeze soluții pe care apoi să le verifice. Elevul este astfel obișnuit să dorească să-și exprime opiniile și să le exprime într-o formă convingătoare prin intermediul unui discurs coerent. Un rol important în educarea comportamentului creativ al elevului îl au atitudinea cadrului didactic față de elev și față de propria-i activitate; cultivarea simțului umorului, climatul clasei, jocul, reflecția. Dezvoltarea potențialului creativ depinde în esență de calitatea învățării în care este implicat elevul.

Rolul cel mai important în stimularea potențialului creativ revine predării creative, adică o formă complexă de predare care are drept obiectiv realizarea unor comportamente individuale și colective orientate preponderent spre formarea competențelor. Această formă de predare își propune: formarea unor structuri psihice operatorii menite să rezolve probleme într-o manieră nouă și fără rutină; promovarea unor metode și tehnici active, euristice; asimilarea cunoștințelor prin înțelegere, asociere și combinare; formarea sentimentelor și pasiunilor pentru descoperirea științifică; cultivarea unui stil de muncă receptiv la nou, a unui comportament bazat pe încredere în sine și respect pentru opinia celuilalt.

Definiție

Stimularea potențialului creativ depinde de alegerea strategiei didactice. Strategia didactică este definită ca fiind modul de abordare a activității instructiv educative, modul de combinare și organizare optimă a metodelor și mijloacelor didactice, a formelor de grupare în vederea realizării obiectivelor propuse. Strategiile euristice, adică cele care-l implică activ pe școlar în activitatea de descoperire, de rezolvare a problemelor sau strategiile care pun accent pe spontaneitate, originalitate, gândire analogică etc. sunt, de exemplu, strategii formative din punctul de vedere al creativității. Stimularea gândirii, a imaginației, dezvoltarea indicatorilor creativi (cunoaștere,

autoexprimare, independența, autoafirmarea, auto-depășirea, aspirațiile înalte, capacitatea emoțională, motivația intrinsecă și cognitivă) impun folosirea dominantă a metodelor bazate pe problematizare, pe acțiunea reală și fictivă, pe explorare. Din acest proces nu pot fi excluse metodele expositive (descrierea, explicația, povestirea), chiar dacă acestea implică mai mult aportul profesorului.

Creativitatea implică interacțiunea, noțiune ce presupune influența reciprocă, prin comunicare, între cei doi actori ai unui demers comun, dincolo de primul nivel al transmiterii informației. Educația corectă trebuie să permită elevilor să conștientizeze ei înșiși despre ce este vorba mai degrabă decât să le ofere sistematic niște conținuturi gata cenzurate pentru ei de către educator.

De altfel, Luigi Giussani, în lucrarea sa *Riscul educativ*, ne exemplifică într-un mod foarte clar acest aspect. El afirmă: „Până la 10 ani copilul poate repeta o idee: *A spus-o doamna învățătoare, a spus-o mama*. De ce? Pentru că, în mod natural, cel care ține la copil îi pune în ghiozdan ceea ce el însuși a trăit mai bun în viață, ceea ce a ales mai bun din viață. Dar, la un moment dat, în mod natural apare în copil, în cel ce era copil, instinctul de a apuca acel ghiozdan de idei și de a-l pune dinaintea ochilor (în greacă se spune *pro-ballo*, din care derivă cuvântul *problemă*). Trebuie deci să devină problemă ceea ce ni s-a spus ! Dacă nu

devine problemă, dacă nu este pus sub semnul întrebării, analizat, criticat pentru a fi înțeles, acel lucru nu se va maturiza niciodată și fie va fi abandonat, fie va fi păstrat în mod irațional. Odată adus ghiozdanul dinaintea ochilor, se scotocește înăuntru. Tot în greacă această *scotocire* se numește *krinein/krisis*, de unde derivă *critica*."

Didactica este arta de a *învăța să înveți pe altul*. Arta de a prezenta un conținut nu cere aceleași dispoziții necesare elaborării unor concepte. Predarea este, așadar, în primul rând, arta comunicării a ceea ce noi suntem și a ceea ce noi știm. Tocmai de aceea importanța personalității profesorului este un aspect primordial. Persoana care perturbă comunicarea sa în fața elevilor prin exces de autoritate sau prin exces de timiditate, prin utilizarea unui limbaj emfatic sau printr-un comportament inadecvat, riscă să-și compromită întregul efort pedagogic. Dimpotrivă, o persoană care se face respectată, respectându-l pe celălalt, respectându-se prima dată ea însăși, respectând misiunea sa educativă, care știe să-și ajusteze limbajul, comportamentul, ideile sale situației pedagogice, fără a se nega niciodată, este mult mai aptă a comunica anumite cunoștințe. Comunicarea nu se reduce la ecuația „a da – a primi”, în sensul unui schimb material de conținuturi, ci înseamnă a oferi celorlalți prilejul de a simți și a gândi șansa ce le va permite să facă propria lor alegere.

Acest tip de demers didactic îi ajută pe destinatari să devină ei înșiși și urmărește schimbarea în bine a acestora și achiziționarea unor noi competențe ca urmare a interacțiunii lor cu noul conținut. Schimbarea aceasta, survenită în urma unui proces de învățare, urmărește a-i face pe elevi să afirme: „înainte vedeam altfel lucrurile, acum le văd mai clar”. De exemplu: dacă citim o carte și nu se produce nici o schimbare în noi față de ceea ce eram înainte, înseamnă că nu am învățat nimic. Probabil că a fost o carte interesantă și agreabilă, dar dacă nu ne-am schimbat nu am învățat. Învățarea presupune o trecere de la „un înainte” la „un după”.

I.4. Interdisciplinaritatea și educația pentru comunitate

Perspectiva interdisciplinară constituie astăzi unul dintre cele mai importante deziderate urmărite în predare, ceea ce poate facilita atingerea idealului educațional actual: formarea personalității creative adaptabilă la o societate într-o permanentă schimbare. Problema *interdisciplinarității* a preocupat filosofi și pedagogi încă din cele mai vechi timpuri: sofiștii greci, Plinius, Comenius și Leibnitz, iar la noi Spiru Haret, Iosif Gabrea, G. Găvănescu și, dintre numeroșii pedagogici ai perioadei contemporane, G. Văideanu. În opinia acestuia, interdisciplinaritatea implică un

anumit grad de integrare între diferitele domenii ale cunoașterii și diferite abordări, ca și utilizarea unui limbaj comun permițând schimburi de ordin conceptual și metodologic.

Definiție

Interdisciplinaritatea este o formă de cooperare între discipline științifice diferite, care se realizează în principal respectând logica științelor respective, adaptate particularităților legii didactice, și care-l ajută pe elev în formarea unei imagini unitare a realității, dezvoltându-i o gândire integratoare. Interdisciplinaritatea presupune o *intersectare* a diferitelor arii curriculare. Ea presupune interacțiunea deschisă între anumite competențe sau conținuturi interdependente din două sau mai multe discipline, bazată pe un suport epistemologic ce implică intersectarea disciplinelor.

Considerând că interdisciplinaritatea are ca principal fundament tocmai transferul metodelor între discipline, B. Nicolescu identifică trei grade de interdisciplinaritate:

- un grad aplicativ (de exemplu, metodele fizicii nucleare sunt transferate în medicină și apare un nou tratament al cancerului);
- un grad epistemologic (de exemplu, transferul metodelor din logica formală în legislația juridică generală);
- un grad generator de noi discipline (de exemplu, transferul metodelor matematice în fizică a condus la apariția fizicii matematice).

Interdisciplinaritatea derivă din spațiul cercetării științifice, iar ca demers epistemic, în domeniul educației, poate fi sesizat sub două aspecte: a) concentrarea conținuturilor în perspectiva interdisciplinară; b) proiectarea și organizarea proceselor didactice în viziune interdisciplinară.

În învățământul preuniversitar, conform lui G. Văideanu, se pot identifica trei direcții ale interdisciplinarității:

- la nivel de autori de planuri, programe, manuale școlare, teste sau fișe de evaluare;
- puncte de intrare accesibile profesorilor în cadrul proceselor de predare-evaluare (în acest caz programele rămân neschimbate);
- prin intermediul activităților nonformale sau extrașcolare.

Interdisciplinaritatea reprezintă o modalitate de organizare a conținuturilor învățării, cu implicații asupra întregii strategii de proiectare a curriculumului, care oferă o imagine unitară asupra fenomenelor și proceselor studiate în cadrul diferitelor discipline de învățământ și care facilitează contextualizarea și aplicarea cunoștințelor dobândite.

În procesul de învățământ se regăsesc demersuri interdisciplinare la nivelul corelațiilor minimale obligatorii, sugerate chiar de planul de învățământ sau de programele disciplinelor sau ariilor curriculare.

În înfăptuirea unui învățământ modern, formativ, predarea-învățarea interdisciplinară reprezintă o condiție importantă. Corelarea cunoștințelor de la diferitele obiecte de învățământ contribuie substanțial la realizarea educației elevilor, la formarea și dezvoltarea flexibilității gândirii, a capacității de a aplica cunoștințele în practică; corelarea cunoștințelor fixează și sistematizează mai bine cunoștințele, o disciplină o ajută pe cealaltă să fie mai bine însușită.

Învățarea prin corelarea obiectelor de studiu stimulează creativitatea elevilor și contribuie la unitatea procesului instructiv-educativ, la formarea unui om cu o cultură vastă. Legătura dintre discipline se poate realiza la nivelul conținuturilor, obiectivelor, dar se creează și un mediu propice pentru ca fiecare elev să se exprime liber, să-și dea frâu liber sentimentelor, să lucreze în echipă sau individual.

Un conținut structurat în mod interdisciplinar este mai adecvat realității descrise și asigură o percepere unitară și coerentă fenomenelor. Astfel, avantajele *interdisciplinarității* sunt multiple:

- permit elevului să acumuleze informații despre obiecte, procese, fenomene care vor fi aprofundate în anii următori ai școlarității;
- clarifică mai bine o temă făcând apel la mai multe discipline;

- creează ocazii de a corela limbajele disciplinelor școlare;
- permite aplicare cunoștințelor în diferite domenii;
- constituie o abordare economică din punct de vedere al raportului dintre cantitatea de cunoștințe și volumul de învățare.

Predarea interdisciplinară pune accentul simultan pe aspectele multiple ale dezvoltării copilului: intelectuală, emoțională, socială, fizică și estetică. Interdisciplinaritatea asigură formarea sistematică și progresivă a unei culturi comunicative necesare în învățare, pentru interrelaționarea, pentru parcurgerea cu succes a treptelor următoare în învățare, pentru învățarea permanentă.

În concluzie, se impune subliniat faptul că interdisciplinaritatea contribuie la optimizarea învățământului, oferind o viziune plurală și dinamică asupra științelor, în concordanță cu fenomenele reale, oferind imaginea domeniilor de cunoaștere permanent dispuse la completări; valorifică informații și abilități dobândite de elevi pe alte filiere decât cea școlară, iar consecințele asupra dezvoltării intelectuale a elevilor, a creșterii randamentului școlar sunt evidente.

I.5. Inteligențele multiple ale elevilor și educația centrată pe competențe

În demersul de optimizare a educației la nivel european, efort ce presupune adaptarea școlii la dinamica pieții, Comisia europeană conturează „profilul de formare european” structurat pe opt domenii de competență: comunicare în limba maternă, comunicare în limbi moderne, matematică-științe-tehnologii, competențe civice și interpersonale, tehnologia informației și a comunicării, educația antreprenorială, educație pe parcursul vieții, sensibilizarea și exprimarea culturală.

Competențele transversale se prezintă sub forma „unor ansambluri structurate de cunoștințe, deprinderi și atitudini care se mobilizează în vederea rezolvării de probleme complexe din lumea reală”. Ele sunt rezultate ale unei învățări eficiente, achiziția fiind suficient de mobilă pentru a permite transferul. Astfel, dacă perspectiva tradițională orienta educația înspre asimilarea conținutului de către elev, perspectiva modernă a deplasat atenția pe o abordare centrată pe elev prin accentul pus pe „asumarea propriei identități, atitudinea față de diferență, implicarea în viața comunității, autoevaluarea centrată pe valori, responsabilitatea propriilor decizii”.

Din 1980, transdisciplinaritatea intră în câmpul de cercetare al oamenilor de știință, îndeosebi al fizicienilor, pentru ca în 1987 să se înființeze la Paris Centrul Internațional de Cercetări și Studii Transdisciplinare (CIRET), al cărui președinte este savantul român Basarab Nicolescu, fizician teoretician la Centrul Internațional de Cercetări Științifice al Universității din Paris. Savanții definesc transdisciplinaritatea, din perspectiva unei filosofii a științei, ca pe o nouă viziune asupra Lumii, Naturii și Realității, înțelegând prin interdisciplinaritate /pluridisciplinaritate și prin multidisciplinaritate forme, grade de potențializare și actualizare ale transdisciplinarității. Perspectiva CIRET asupra transdisciplinarității după semnificațiile prefixului trans „dincolo” se referă la ceea ce se află în același timp și între discipline, și înăuntrul și dincolo de orice disciplină, finalitatea transdisciplinarității fiind înțelegerea lumii prezente prin unitatea cunoașterii umane.

Abordarea „trans” atât epistemologic, cât și curricular admite fuziunea disciplinelor în perspectiva manifestării și soluționării problemelor complexe ale contemporaneității. Louis D’Hainaut și-a imaginat această perspectivă ca pe o abordare după care punctul de intrare să nu mai fie materia, ci demersurile elevului. O asemenea abordare nu se mai concentrează pe discipline, ci le transcende, subordonându-le

omului pe care vrem să-l formăm. În plan curricular, el identifică două aspecte ale transdisciplinarității:

- transdisciplinaritatea instrumentală care permite elevului să dobândească metode și tehnici de muncă intelectuală ce pot fi utilizate în situații noi. Aceste achiziții sunt deci transferabile. În acest sens, accentul didactic cade pe rezolvarea de probleme, nu pe cunoaștere-de-dragul-cunoașterii.
- transdisciplinaritatea comportamentală care permite elevului să-și organizeze fiecare dintre demersurile sale de cunoaștere/învățare în situații diverse. În acest context, orientarea didactică este pe activitatea subiectului care învață. Perspectiva este deci metacognitivă.

În urma învățării transdisciplinare, elevul va ști să interpreteze, să analizeze, să formuleze, să exprime opinii personale; să utilizeze informația în scopul rezolvării unei probleme date; să identifice și soluționeze probleme. Conținuturile organizate transdisciplinar se vor axa în procesul educațional nu atât pe conținutul strict al disciplinei, ci pe demersurile intelectuale, afective și psihomotorii ale elevului. Organizarea conținuturilor în manieră transdisciplinară se bazează în procesul de predare-învățare-evaluare pe conduitele mentale ale elevului

din perspectiva unei integrări efective, realizată de-a lungul tuturor etapelor procesului educațional (proiectare, desfășurare, evaluare). Metodele active de predare în abordarea transdisciplinară transformă elevul din obiect în subiect al învățării, coparticipant la propria sa educație, asigurându-i posibilitatea de a se manifesta ca individ, dar și ca membru în echipă.

Pe termen lung, se vor genera o serie de efecte pozitive, precum stimularea și dezvoltarea personalității elevilor, inclusiv aptitudinile acestora de comunicare și lucru în echipă, gândirea creativă, gradul de adaptare la situații diferite, de dezvoltare a capacității de investigare și de valorizare a propriei experiențe, formarea de capacități de învățare de-a lungul întregii vieți, precum și de integrare socială armonioasă.

Concluzii

Scopul școlii nu este acela de a forma tinerii doar în vederea receptării pasive a unor „daturi” sau „zisuri”, ci acela de a oferi o educație conștientă, activă, creativă și participativă înspre comunitate și societate. De altfel, cei care sunt critici sunt și creativi deoarece ei nu se opresc la ceea ce este dat și așa-zis evident, ci își fac un obicei din a gândi într-un mod mai deschis și flexibil și anticipează. Într-o formă imaginară, putem spune că educatorul sosește într-o

grădină gata pentru schimbare și dezvoltare; rolul grădinarului este, așa cum Hebreteau afirmă citându-l pe James P. Carse, profesor de religie la New York University, în mod esențial acela de a ajuta grădina să se pregătească pentru anotimpul viitor. Grădinaritul nu este orientarea spre un rezultat. O recoltă bogată nu înseamnă sfârșitul grădinaritului, ci doar o etapă a existenței sale. De altfel, fiecare grădinar știe că vitalitatea unei grădini nu se termină cu recolta; ea prinde pur și simplu o altă formă.

Astfel, un demers al unei educații centrate pe formarea de competențe și a spiritului creativ oferă celor implicați câteva elemente structurale: construirea propriei identități, riscul exprimării la persoana întâi, atitudine și implicare – tocmai acele elemente pe care societatea contemporană le cere imperios și care pot fi realizate printr-un demers comun școală-comunitate.

Bibliografie

- Albulescu, M., Diaconu, M. (coord.), *Direcții actuale în Didactica disciplinelor socio-umane*, Argonaut, Cluj-Napoca, 2006.
- Albulescu, M., Diaconu, M. (coord.), *Modernism versus conservatorism în didactica disciplinelor socio-umane*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008.

- Avram, R., *Rolul activităților extracurriculare în progresul spiritual al elevilor*, lito., 2017.
- Dewey, J., *Fundamente pentru o știință a educației*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1992.
- Giussani, L., *Riscul educativ. Creație de personalitate și de istorie*, Corint, București, 2005.
- Herbreteau, H., *Le document <Jeu d'approches>, une pédagogie de la créativité*, în rev. *Lumen Vitae*, 3/1989, p. 259.
- Marcus, S., și colab., *Competența didactică*, All, 1999.
- Marțian, N., *Școala și comunitatea*, curs elaborat în tehnologie ID, 2017
- Mândruț, O., Catană, L., Mândruț, M., *Instruirea centrată pe competențe. Cercetare-inovare-formare-dezvoltare*, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”, Arad, 2012.
- Nicolescu, B., *Carta transdisciplinarității*, București, 1991.
- Nicolescu, B., *Transdisciplinaritatea*. Manifest, Ed. Polirom, Iași, 1999.
- Opriș, D., Schiau, I., Moșin, O., (edit.) *Educația din perspectiva valorilor*, tom VII/VIII, Editura Eikon, București, 2015.
- Pink, D.H., *O minte cu totul nouă*, Curtea veche, București, 2010.
- Rădulescu, E., Tîrcă, A., *Școală și comunitate. Ghid pentru profesori*, Humanitas Educațional, București, 2002.
- Sarivan, L., Horga, I., Teșileanu, A., Căpiță, C., Mândruț, O., *Didactica ariei curriculare Om și Societate*, PIR, București, 2005.
- Spencer, H., *Eseuri despre educație*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1973.

Văideanu, G., *Educația la frontiera dintre milenii*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1988.

Weston, A., *Creativitatea în gândirea critică*, Editura All, București, 2008.

Documente online

www.scoalaeuropeana.ro/docs/compente_cheie_ro.do
(07.02.2017)

www.didactic.ro › *Indisciplinaritatea-factor de motivație pentru o învățare de calitate* (15.02.2017)

www.scoalaantonpann.ro/Interdisciplinaritate. *Repere Teoretice* (16.02.2017)

II.

Școala și comunitatea

Scopul și obiectivele:

- identificarea și clasificarea situațiilor de relaționare școală-comunitate;
- dezvoltarea abilităților necesare în relația școlii cu comunitatea și cu piața muncii (realizarea de studii de impact, proiectarea de curriculum în funcție de solicitările comunităților locale și zonale, la cererea anumitor beneficiari, evaluarea și revizuirea curriculumului existente etc.);
- studierea oportunităților pe care le oferă mediul contemporan pentru o mai bună implementare a obiectivelor propuse, care îi permit cadrului didactic să transforme actul didactic într-o componentă firească a educației pentru comunitate.

Cuvinte cheie

Școală, comunitate, familie, autorități, Biserică, Noile Educații.

Structura capitolului

- II.1. Premisă
- II.2. Școala și familia
- II.3. Școala și autoritățile locale
- II.4. Școala și ONG-urile. Școala și comunitatea oamenilor de afaceri. Inserția socio-profesională
- II.5. Școala și Biserica. Responsabilități ale educației religioase în societatea actuală
- II.6. Școala, comunitatea și noile educații

II.1. Premisă

Educația contemporană este profund implicată în procesul dezvoltării sociale. Apare tendința de creștere a calității conținutului științific al învățământului, perfecționarea învățării științei și tehnologiei prin promovarea interdisciplinarității, a semnificațiilor umaniste ale științei și prin deschiderea școlii spre lumea muncii productive ca mijloc principal de formare intelectuală, profesională și moral-civică a tineretului. Orice schimbare a societății aduce după sine o schimbare a conținutului și a metodei utilizate în învățământul școlar. Prin urmare, educația care se face la școală trebuie să încerce să răspundă continuu exigențelor evoluției realității românești. Redefinirea sensului educației în cultura noastră aflată în mutație înseamnă și

redefinirea relațiilor dintre protagoniștii practicii educative: profesorii și elevii în calitatea lor de educatori și educați. Este vorba de a pregăti tinerii pentru a fi capabili să-și construiască un viitor, să descopere adevăratele valori și bogăția culturală a poporului nostru.

Dificultatea de a percepe contemporanul ține de fapt și de vehicularea generală a ideilor care domină și care acum impun înlocuirea vechilor structuri cu o gândire și un limbaj actual. Societatea românească se confruntă cu o criză a comunicării sociale care este în mod natural afectată printr-o pierdere a reperelor tradiționale ale oamenilor, care acum se află ei înșiși în postura de actori sociali. Pe lângă o căutare de criterii identitare reînnoite, problema este și de a defini noi sisteme ale discursului, de a găsi un limbaj care să permită luarea în considerare a realului, a gândirii, și să exprime un sens adevărat.

Această evoluție demonstrează dificultatea de a trece de la un sistem de discurs închis la un sistem deschis, precum și dificultatea de a defini identitățile într-un context al circulației de idei și al schimbului. Deficitul limbajului este unul din elementele majore ale dificultăților de astăzi. Societatea noastră funcționează „între două limbaje”, context în care se resimte incapacitatea categoriilor existente de a asigura luarea în considerare a unei realități a cărei descriere presupune noi categorii. Astfel, cu toate că

fiecare vorbește aceeași limbă, în realitate ei nu comunică unii cu alții, într-o asemenea manieră că limbajul s-a îndepărtat de realitate devenind un joc aparte, mai atractiv decât realitatea. A gestiona bine limbajul este, de fapt, o deschidere spre comunicare, spre acceptarea celuilalt, spre comunitate.

II.2. Școala și familia

În ciuda faptului că familia este un partener tradițional al școlii, în ultima vreme apar multe disfuncționalități la nivel de colaborare:

- lacune în strategiile școlii;
- comunicare disfuncțională;
- mentalități, atitudini și comportamente ale cadrelor didactice/părinților;
- interesul limitat al unor părinți față de școală;
- creșterea numărului familiilor disfuncționale;
- statutul social, nivelul de informație, situația materială precară a unor familii;
- presiunea timpului.

Familia este mediul din care copilul absoarbe primele impresii, sentimente și trăiri. Globalizarea are implicații imprevizibile asupra umanității, în sensul că economicul invadează cu mentalitatea sa, deseori agresivă, întregul orizont al vieții sociale. În acest context, parteneriatul școală-familie are

misiunea de a-i ajuta pe elevi să redescopere valoarea familiei și să formeze comportamente și atitudini sociale corecte.

Din punct de vedere familial, ca urmare a fenomenului social specific perioadei regimului comunist – urbanizarea quasi forțată a unei importante părți a populației rurale absorbită ca forță de muncă într-un proces forțat de urbanizare – au avut loc consecințe nefaste în relațiile și în structura familiei. Datorită depărtării locului de muncă, mulți părinți absentau pentru mult timp de la reședința familială. Navetele erau de asemenea obositoare și solicitau mult efort nu numai fizic, dar și psihic. Consecințele acestor stări de fapt au fost diminuarea raporturilor de comunicare și de intimitate în multe familii. Aceste situații au favorizat pentru început divorțul emoțional și apoi, de multe ori, cel de facto, chiar dacă în cele mai dese cazuri acesta nu era oficializat. Procesul de adaptare la mediul de viață urban a produs pentru multe familii adevărate „fracturi spiritual – morale” și asimilarea anumitor modele nefaste de comportament, modele ce au generat confuzii pe de o parte, iar pe de altă parte au mutilat raporturile interpersonale familiale, în special cele dintre soți și apoi cele dintre părinți și copii.

Modificarea radicală a unui sistem social se reflectă în toate sectoarele sale și chiar până în celula

de bază a societății, în familie. Aceste modificări se fac simțite atât pe plan psihologic, cât și în maniera de a gândi, de a simți și de a acționa a fiecărui individ. Tinerii români sunt marcați de aceste modificări. Ei sunt în căutarea unui echilibru. Valorile lor rămân legate fie studiilor, fie căutării unui loc de muncă, pregătirii unei meserii sau găsirii unor noi relații. Dar distanța psihologică dintre generații, distanță care tinde să se adâncească, face ca raporturile cu familia să fie adeseori doar niște raporturi de negare, de opoziție, uneori chiar de intoleranță.

Parteneriatul școală – familie - comunitate este dat de relațiile de colaborare între personalul școlii și familiei, membrii comunității, organizații (companii, Biserica, biblioteci, servicii sociale) pentru a implementa programe și activități care să îi ajute pe elevi să reușească.

Încrederea este vitală pentru colaborare și reprezintă un predictor pentru îmbunătățirea rezultatelor școlare. Încrederea dintre părinți și profesori poate fi abordată teoretic la diferite niveluri: individual, instituțional sau social. Aceasta este întâlnită în diverse discipline: sociologie, științe politice, economie, psihologie, antropologie. Perspectiva psihologică abordează încrederea ca trăsătură de personalitate, în timp ce perspectiva sociologică o consideră drept proprietate a societății, nu a individului. La nivel instituțional, încrederea se

exprimă prin caracteristici ale organizației, cum ar fi calitatea comunicării și cooperarea.

Tipologia beneficiilor implicării include:

- pentru copii: performanță academică, atitudini și comportament, prezență, adaptare și implicare școlară, rata promovabilității;
- pentru părinți: atitudini pozitive față de școală, relații mai bune între copii și părinți;
- pentru profesori: motivație crescută pentru îmbunătățirea metodelor educative;
- pentru comunitate: sprijin crescut din partea comunității.

Școala are responsabilitatea de a personaliza programele de parteneriat prin adaptarea la nevoile identificate și scopurile urmărite. Strategii corespunzătoare fiecărui tip de părinte pot fi asumate de școli pentru realizarea unor parteneriate eficiente școală – familie. Strategiile sunt orientate spre următoarele elemente de bază:

- dezvoltarea unei viziuni cu privire la implicarea părinților, creșterea vizibilității și a accesibilității echipei școlare prin crearea contactelor școală – părinți;
- valorizare și atenție la cerințele părinților;
- conectare la aspecte considerate importante de către părinți și cu care aceștia au afinități, prin conștientizarea aspectelor familiare, grijă pentru calitatea comunicării dintre școală și părinți;

- acordare de timp și spațiu părinților pentru a participa la activitățile școlii.

Părinții și profesorii sunt parteneri cu așteptări diferite. În viitor, școlile trebuie să acorde o mai mare atenție dezvoltării parteneriatelor cu părinții și comunitatea, prin crearea unor programe de cooperare și susținere din partea unor instituții de profil. De asemenea, studiile arată că este necesară o interacțiune și un cadru mai puțin formalizat pentru clădirea relațiilor de încredere și onestitate. Comunicarea ar putea fi îmbunătățită dacă părinții se simt respectați și valorizați. Abordarea copiilor și părinților ca participanți responsabili și oferirea de suport cresc șansele ca aceștia să fie apreciativi și responsivi. Școala a luat în considerare cele două principii de acțiune. Astfel că, în lucrul cu părinții, școala recomandă planificarea activităților de așa manieră încât să îi motiveze să participe prin faptul că se ține cont de orarul acestora de lucru, de timpul disponibil sau de anumite condiții speciale. Misiunea școlii este de a facilita implicarea părinților prin înlăturarea barierelor ce țin de: timp, angajamente profesionale, sarcini domestice, limbaj (un limbaj prea complicat poate fi descurajator sau neînțeles). Unii dintre părinți se simt anxioși în comunicarea cu școala pe baza propriilor experiențe din copilărie, alții se tem să nu deschidă subiecte care să le

afecteze ulterior copilul, unii simt că sunt depășiți din punct de vedere academic, chiar jenați din acest motiv sau din cauza schimbărilor din mediul educațional (tehnologie, curriculum, evaluare etc.). Școala este responsabilă de acordarea unui suport adecvat pentru ca părinții să depășească aceste contexte defavorizante. Se propune un nou job, și anume: lucrător de sprijin cu părinții.

Parteneriatul școală – familie – comunitate este abordat ca o relație prin intermediul căreia personalul școlii implică familia și alți membri ai comunității în vederea susținerii copiilor pentru a avea succes școlar.

II.3. Școala și autoritățile locale

Transformarea școlii într-un nucleu capabil să-și asume misiunea de a gestiona o educație pentru comunitate presupune asumarea într-un mod autentic a acestui deziderat și recunoșterea priorităților reale în domeniul educației. *Capacitatea noastră de a concepe idei complexe și de a le pune în practică ține de aspectul creativității.* Soluționarea reală a neajunsurilor educaționale poate fi realizată prin transformarea parteneriatului școală-comunitate într-un fapt firesc. Școala și comunitatea pot să faciliteze prin conlucrarea lor realizarea unui echilibru între nevoi și așteptări. Inițierea, susținerea și dezvoltarea unor

parteneriate cu comunitatea se poate face având ca premisă o educație în care elevul este perceput ca cetățean al comunității. Parteneriatul educațional trebuie privit ca o prioritate deoarece procesul de descentralizare a educației presupune parteneriatul unui evantai de factori sociali care pot prelua roluri și responsabilități la nivel local, fapt ce aduce cu sine un contact permanent al instituțiilor educaționale, respectiv al unităților școlare, cu diferiți parteneri sociali ce facilitează racordarea efectivă a școlilor la realitate.

Pentru a realiza un parteneriat autentic trebuie avută în vedere schimbarea treptată a unor valori, atitudini, principii, norme, comportamente la nivelul: factorilor sociali cu putere de decizie; resurselor umane implicate în educație; reprezentanților diferitelor instituții comunitare; părinților elevilor; elevilor. Pentru a se constitui ca un factor cheie în cadrul parteneriatului educațional la nivelul comunității, relația dintre școală și autoritățile locale trebuie să se sprijine pe reciprocitatea intereselor.

În acest context, autoritățile locale sunt un factor esențial al parteneriatului școală-comunitate. Chiar dacă uneori apar blocaje care țin de lacune legislative, comunicare sau mentalități, optimizarea colaborării este în folosul ambilor parteneri. Pentru a depăși unele disfuncții generate de carențe în legislație, blocaje în comunicarea interpersonală,

absența educației pentru colaborare, presiunea problemelor curente etc. este necesară adoptarea unor măsuri cu caracter local care țin de inițiativa și interesul școlii și autorităților locale. Astfel, autoritățile locale și școala pot organiza acțiuni în beneficiul comunității. Este vorba despre participarea reprezentanților autorităților locale la întâlniri în cadrul școlii, organizarea unor activități extracurriculare sau elaborarea unor programe comune cu privire la domeniile în care comunitatea are nevoie de educație, formare, informare.

II.4. Școala și ONG-urile.

Școala și comunitatea oamenilor de afaceri.

Insertia socio-profesională

Generația actuală a tineretului român poartă pe umerii săi o grea îndatorire: pe de o parte, ei trebuie să facă față tranziției între generațiile care au trăit sub comunism și generațiile actuale care au cunoscut libertatea, iar pe de altă parte trebuie să treacă prin criza în care se află țara noastră. Etapele tranziției de la un model de societate la altul, total diferit, sunt caracterizate printr-o întoarcere a anumitor valori și încercarea promovării altora. Tinerii sunt primii afectați de aceste schimbări, ei fiind în același timp primii dispuși a adopta noile modele culturale care se impun.

Conform unei mentalități educaționale specifică poporului român, părinții se străduiesc, uneori cu mari eforturi materiale, a asigura copiilor lor un înalt nivel de școlarizare și de instruire; dorința de a oferi copiilor lor o atare formare este resimțită ca un factor de autorealizare completă. Acestei mentalități tradiționale i se opune acum o atitudine pragmatică a tinerilor, motivată de noile condiții economice și de spectrul șomajului, atitudine ce devalorizează pregătirea culturală și profesională de lungă durată.

Tinerii trăiesc iluzia obținerii unor câștiguri materiale cu cât mai puțin efort, doar prin strategii de orientare socială speculative, cu un efort productiv personal minim și un profit maxim. Consecința acestei concepții este o pregătire superficială și o devalorizare a aspirațiilor profesionale și familiale. Din cauza absenței locurilor de muncă, această mentalitate îi face pentru mult timp dependenți de familia lor sau îi îndeamnă a abandona prematur studiile pentru a se angaja în activități confuze. Pe lângă toate acestea, dificultățile materiale cu care tinerii sunt confrunțați le reduc așteptările, încrederea și speranțele.

Centrat pe stabilirea unui echilibru între cererea și oferta educațională, parteneriatul dintre școală și agenții economici poate avea un impact semnificativ, din perspectiva dezvoltării personale a elevilor și a inserției socio-profesionale a viitorilor absolvenți.

Pornind de la beneficiile pe care parteneriatul cu agenții economici/comunitatea oamenilor de afaceri poate să le aducă școlii și elevilor săi, este necesar ca managerii unităților de învățământ să aplice anumite strategii care să valorifice prevederile legislative, să stabilească prioritățile școlii, să atragă și să sensibilizeze agenții economici, să organizeze acțiuni preliminare de pregătire a parteneriatului etc. Elaborarea și aplicarea acestor strategii presupune pregătirea prealabilă a resurselor umane ale școlii pentru dialog, intercunoaștere și colaborare cu partenerii sociali ai școlii. Încheierea și derularea parteneriatelor educaționale au ca factor fundamental comunicarea. În acest sens managerii școlii trebuie să desfășoare activități intense pentru informarea partenerilor cu toate datele necesare derulării programelor, pentru ca aceștia să primească informații clare, complete și într-un timp oportun.

ONG-urile și comunitatea oamenilor de afaceri pot deveni parteneri ai școlii printr-o colaborare directă prin intermediul unor programe care vizează:

- promovarea egalităților de șanse educaționale;
- susținerea drepturilor elevilor;
- consiliere și orientare educațională și profesională;
- educația adulților;

- atragerea suportului comunitar pentru protejarea minorilor;
- promovarea imaginii școlii;
- sensibilizarea agenților economici și mass-media;
- valorificarea potențialului comunităților tradiționale;
- negocierea și medierea nevoilor comunitare;
- identificarea și atragerea resurselor;
- inserție socio-profesională.

II.5. Școala și Biserica. Responsabilități ale educației religioase în societatea actuală

Problematica educației dobândește în societatea contemporană noi conotații date de schimbările fără precedent în toate domeniile vieții sociale. Accentul trece de la dimensiunea informativă la cea formativă. Educația religioasă, ca și componentă a educației, depășește limitele curriculumului școlar și pune accent într-o mare măsură pe latura formativă, urmărind dezvoltarea vieții spirituale a elevilor. Un curriculum unitar nu mai poate răspunde singur diversității umane, iar dezideratul educației permanente tinde să devină o realitate incontestabilă.

Componentele educației sunt așadar: educația intelectuală, educația morală, educația cetățenească,

educația cultural-științifică etc. La acestea se adaugă educația religioasă. Educația religioasă urmărește aducerea în viața și activitatea individului a valorilor moral-spirituale și religioase, în vederea dezvoltării armonioase a ființei și vieții lui, pentru sine, pentru societate și pentru Biserică.

O societate care se vrea democratică trebuie să ofere educației religioase locul care i se cuvine. O societate nu-și poate zice democratică dacă nu garantează un spațiu de deschidere față de actul de credință: o dezbatere deschisă care oferă posibilitatea de a crede în Dumnezeu este un drept și o dimensiune garantată în orice societate democratică. Fără a propune soluții gata făcute sau rețete de succes, ipoteza de plecare în promovarea unui învățământ religios ar trebui să aibă multiple etape: pentru început, învățământul religios trebuie să vadă cum poate să fie o expresie concretă a unei culturi democratice; apoi, trebuie surprinsă ideea că valorile umane și democratice, pe de o parte, și valorile evanghelice, pe de altă parte, nu sunt două lumi separate sau opuse. Credința nu aduce valori noi sau, cu alte cuvinte, Dumnezeu nu se adaugă iubirii dintre noi, el se manifestă. Altfel spus, specificul creștin rezidă în a face o relectură a existenței umane din perspectiva lui Cristos. Este vorba despre a vedea că *ceea ce este în mod esențial creștin este, de fapt, tocmai ceea ce este în mod esențial uman.*

Învățământul religios în cadrul școlar are tot interesul să se încrie într-o astfel de perspectivă și să aibă ca expresie efectivă a culturii democratice formarea elevilor în spiritul depășirii intoleranței, fundamentalismului, concepției laice, inculturii religioase. În opoziție cu un sistem care impune altuia valori și credințe împotriva voinței, ora de religie nu caută să impună credința, ci să propună o liberă adeziune. Oferind elevilor într-un mod inteligent această propunere, ora de religie face posibil exercițiul libertății, educând pentru valori democratice. Făcându-i pe elevi capabili să înțeleagă în mod serios religia, coerența și relevanța acesteia, dându-le chei inteligibile pentru a pătrunde limbajul și tradiția acesteia, învățământul religios contribuie la înțelegerea complexității care interzice să numim creștinismul irațional, oferindu-i o imagine conformă cu realitatea și misiunea sa în lumea modernă. O astfel de dinamică aduce cu sine o evoluție a mentalităților, afirmând necesitatea școlii și Bisericii de a conlucra pentru a găsi împreună soluții problemelor care preocupă umanitatea: integrismul religios și politic, drogurile, excluderile sociale, ideologiile segregacioniste. În acest sens, *familia, școala, Biserica și comunitatea au menirea de a deveni parteneri responsabili printr-o educație integrată.*

Educația religioasă a dus la descoperirea unor noi și mari resurse atât în sufletele educatorilor, cât

și în cele ale destinatarilor. Dacă celelalte discipline de învățământ se adresează mai mult gândirii, educația religioasă se adresează atât gândirii, cât și inimii, între cele două neexistând nici o contradicție, nici o opoziție, ele întrepătrunzându-se permanent și armonios pentru a forma un om adevărat (această contradicție există numai în concepția unor educatori tributari concepțiilor materialist-evoluționist-dialectice cu care poporul nostru a fost îndoc-trinat atâta vreme).

Cei care sunt răspunzători cu educația religioasă au în fața lor o multitudine de probleme care sunt prezente în societatea actuală: secularism, ateism, indiferentism religios, materialism, evoluționism, panteism, pretinse doctrine creștine, teosofie, orientalism, lipsa de formare religioasă a oamenilor, superstiție, obscurantism, formalism religios, sectarism, prozelitism etc. *Familia, școala și Biserica sunt chemate să colaboreze pentru a face față acestui proces de dezumanizare*, proces ce duce la fărâmițarea conștiințelor. Pentru aceasta sunt necesare o metodă pedagogică bine pusă la punct și o pregătire temeinică a tuturor celor care duc la îndeplinire procesul educativ. Învățământul religios este astăzi o realitate în peisajul școlar românesc. Trebuie doar să fie evitat pericolul ca acesta să fie predat doar cu un pronunțat caracter intelectualist, deoarece religia nu se reduce doar la un obiect din programa analitică.

Educația religioasă nu trebuie să fie dominată doar de tendința de însușire a cunoștințelor, neglijând sentimentul și voința, adică rostul formativ – educativ al acestei educații.

Educația religioasă este, așa cum am văzut, un ansamblu de acțiuni orientate nemijlocit spre formarea conștiinței și conduitei morale. Ea influențează, prin importanță, toate celelalte discipline și mai ales celelalte componente ale educației în școală. Idealul educativ religios este realizarea comuniunii omului cu Dumnezeu și creșterea omului în această comuniune. Se vorbește tot mai mult despre „renaștere spirituală”, despre nevoie de „spiritualitate”, despre „trezire religioasă” despre „redresare morală”. Nevoia de educație religioasă morală a elevilor, a tinerei generații este tot mai mult o realitate evidentă. Rezultatele acestei educații religioase nu se vor vedea de azi pe mâine, dar această sămânță sădită în sufletele și în conștiințele acestor destinatari va da roade într-o perioadă viitoare.

Toate aceste obiective vor putea fi realizate printr-o împletire a acțiunii tuturor factorilor implicați în acest proces educativ, printr-o creionare clară a câmpului de acțiune. Educația religioasă trebuie să fie rezultatul unei acțiuni coroborată a școlii, Bisericii, familiei.

Scopul orei de religie nu vizează îndoctrinarea elevului. Funcțiunea sa este de a fi în serviciul

libertății religioase a elevului astfel încât acesta să se poată situa, liber și în cunoștință de cauză, în sânul unei societăți pluraliste și plurireligioase. Ora de religie nu presupune credința elevilor, nici nu le-o impune. Important este ca aceasta să se califice cultural prin calitatea conținutului și a programei, prin relevanța întrebărilor asupra sensului vieții, prin rigoarea metodologică, prin cultivarea unui spirit critic, inclusiv în domeniul religios, prin înscrierea în cercetarea interdisciplinară, prin deschiderea sa inteligentă în fața diverselor tradiții religioase și filosofice. Aceste dimensiuni permit atingerea finalităților propuse, adică:

- să-i învețe pe elevi să gândească și să comunice, să-și înțeleagă propria tradiție religioasă, să știe sărbătorile, să descopere cultura biblică, să facă legătura dintre credință și comportament etic, să fie capabili să-și argumenteze o anumită luare de poziție, să stabilească un dialog veridic între știință și religie;
- să-i învețe să trăiască în democrație, adică să se situeze în raport cu celelalte religii sau convingeri și să fie capabili să comunice cu acestea.

Mai departe, atenția noastră se situează la nivelul limbajului. Astfel: am observat că realitatea românească este în continuă mișcare ; acest fapt impune o dinamică la nivelul cuvintelor, a limbajului utilizat –

limbaj care în prezent este golit de conținut. În acest sens, problema limbajului este una dintre prioritățile educației : tinerii și societatea contemporană înțeleg prea puțin limbajul oficial al Bisericii. Limbajul exprimă o mentalitate și cum mentalitățile sunt în prezent în continuă schimbare, această schimbare cere un limbaj capabil să transmită adevărurile de credință mentalităților de astăzi, un limbaj care să ia în considerare expresiile care se găsesc deja în limbajul destinatarilor, adică al elevilor. Această schimbare se cere a fi prezentă nu numai la nivelul limbajului, dar și la nivelul practicilor, a dimensiunii pastorale, pastorală care dintr-o pastorală a maselor trebuie să se orienteze spre o pastorală a persoanei.

Un alt obiectiv este cel care vizează problema identității religioase și a identității personale. Această perspectivă trebuie să aibă în vedere o schimbare de optică în abordarea problemei: de la majoritate la minoritate ; de la local la universal; de la înăuntru la spre afară (de multe ori, Biserica gândește educația religioasă numai pentru ea, pentru cei care sunt în interiorul ei, când de fapt adevărata misiune a educației religioase este pentru cei din exterior); de la cum și de ce, adică trebuie avut în vedere nu numai conținutul și metoda în elaborarea strategiilor unei educații religioase, dar și motivația și *de ce*-ul acestei educații religioase.

Educația dată destinatarilor trebuie să prezinte un nivel intelectual serios, ținând cont de capacitățile lor. Ea trebuie să fie atentă la problemele tinerilor și să le ofere mijloacele de a combate influențele negative pe care societatea le exercită asupra lor (droguri, pornografie, secte etc.). Destinatarii trebuie să fie ajutați și pregătiți să-și fondeze o viață familială unită, bazată pe respectul față de altul, pe fidelitate, pe dăruirea de sine.

Religia nu estompează descoperirile științei și nu este în contradicție cu conținuturile altor discipline. Ea nu oferă răspunsuri la întrebările pe care știința și le pune, ci, în câmpul practicii științifice însăși, *se aliază unui principiu de umilință*, adică o cercetare comună, interdisciplinară, fără a priori sau exclusivistă, *unui principiu de speranță*, ce are drept scop construirea prin intermediul științei și tehnicii a unei lumi mai dreaptă și fraternă care să respecte demnitatea omului. Este vorba deci de a considera religia ca o deschidere asupra marilor întrebări ce se află la fundamentul condiției noastre umane.

II.6. Școala, comunitatea și noile educații

Lumea contemporană a generat noi probleme și teme de meditație. În plan educațional, răspunsurile specifice s-au dat în termeni preponderent atitudinali care s-au constituit în „noi educații”.

Educația pentru drepturile fundamentale ale omului

Scopul acesteia este reprezentat de conștientizarea tinerilor în legătură cu drepturile pe care le au ca oameni. Obiectivele avute în vedere pot fi sintetizate astfel:

- interiorizarea de către elevi a valorilor și normelor consonante cu drepturile fundamentale ale omului și socializarea tinerilor din perspectiva acestora;
- conștientizarea propriei identități, respectul alterității;
- promovarea drepturilor cuprinse în Declarația Universală a Drepturilor Omului, Declarația Drepturilor copilului, în alte documente internaționale.

Educația pentru pace

Acest tip de educație are drept scop formarea tinerilor pentru apărarea păcii, pentru promovarea dialogului și a cooperării. Obiectivele pe care le urmărește *Educația pentru pace* sunt:

- dobândirea de către elevi a unor concepte, cunoștințe specifice problematicii păcii (de exemplu, pace, cooperare, pacifism, dezarmare etc.);
- formarea unor atitudini responsabile față de propria comunitate și față de umanitate (de exemplu, respectarea opiniilor celorlalți, solidaritate umană, încredere în oameni etc.);

Educația pentru pace implică două componente:

- combaterea ideilor și concepțiilor care cultivă sau care favorizează agresivitatea, xenofobia, rasismul etc.;
- promovarea unei conduite pașnice, de respect și înțelegere între persoane, comunități, popoare etc.

Educația pentru participare și democrație

Scopul acesteia este reprezentat de pregătirea tinerilor ca viitori cetățeni ai unei societăți democratice. Obiectivele pe care le urmărește pot fi sintetizate astfel:

- interiorizarea de către elevi a valorilor fundamentale și a principiilor unei societăți democratice;
- formarea deprinderilor de participare pentru exercitarea drepturilor și responsabilităților ca membri ai comunității.

Definiție

Funcționarea unei societăți democratice presupune participarea responsabilă a cetățenilor la viața comunității, la luarea deciziilor. Decizia reprezintă o soluție adoptată de o persoană, un grup etc. în scopul rezolvării unei probleme. Principalele etape în luarea unei decizii sunt:

- formularea corectă a problemei;
- explorarea realității, colectarea informațiilor necesare pentru luarea deciziei;
- stabilirea obiectivelor și criteriilor care să stea la baza luării deciziei;

- evaluarea soluțiilor posibile și ierarhizarea lor, pe baza criteriilor stabilite;
- adoptarea soluției considerate optime (decizia propriu-zisă);
- implicarea în acțiune și reevaluarea deciziei prin prisma rezultatelor obținute.

Tipurile mari de procese de decizie existente în viața socială sunt:

- decizii colective la care participă grupurile, colectivitățile (de exemplu referendum, scrutin etc.);
- decizie individuală, transferată unei adunări reprezentative (parlament, consiliu local).

Luarea unei decizii presupune două aspecte principale:

- problema cunoștințelor necesare pentru stabilirea soluției optime – în procesul de luare a unei decizii, este important să dispunem de toate cunoștințele necesare; în funcție de natura și cantitatea cunoștințelor de care dispunem, există decizii în condiții de certitudine, decizii în condiții de risc sau decizii în condiții de incertitudine;
- problema consensului – în condițiile în care decizia vizează o colectivitate, este foarte importantă obținerea acordului membrilor acestuia pentru a evita situațiile problemă și dificultățile de punere în practică.

Firește că luarea unor decizii responsabile nu se învață de la sine. Procesul decizional este un conținut al învățării elevilor, dar și o metodologie benefică de aplicat, căci va consolida achiziția procedurală. O societate democratică presupune atât cultivarea libertății personale, ca valoare principală a democrației liberale, cât și a responsabilității. Echilibrul unei societăți democratice depinde de echilibrul dintre libertatea individuală și spiritul comunitar. Pe de altă parte, democrația nu apare și se manifestă de la sine, ci depinde de participarea fiecărui cetățean. Unul dintre cele mai importante scopuri ale unui sistem de învățământ într-un regim politic democratic este reprezentat de *educația pentru cetățenia democratică*, educație care nu se reduce la simpla instrucție civică. Elevul trebuie să înțeleagă că participarea democratică în cadrul societății se învață, că democrația nu este un dat, ci o construcție care presupune participare competentă. Școala nu are rolul de a îndotrini elevii, ci de a-i forma atât ca ființe unice și demne, cât și ca cetățeni ai statului, ca membri ai diferitelor grupuri sociale din care fac parte. Îndotrینarea presupune impunerea unui punct de vedere, favorabil puterii, fără argumente și fără posibilitatea de a exprima opinii personale. Rolul educației pentru cetățenia democratică este de a-l face pe elev să înțeleagă că într-o societate democratică cetățeanul trebuie:

- să manifeste respect față de sine și față de ceilalți, recunoscând drepturile celorlalți;
- să manifeste respect față de lege;
- să fie independent, activ, informat, responsabil;
- să se raporteze cu toleranță și respect față de opiniile celorlalți, chiar dacă acestea sunt diferite de ale lui, valorizând pozitiv diferențele;
- să dovedească interes și responsabilitate pentru problemele comunității;
- să dovedească decență și competență în intervențiile personale și de grup;
- să manifeste disponibilitate pentru cooperare.

Școala, care pregătește elevii pentru viața în cadrul comunității, formează și dezvoltă la elevi competențe de participare la viața comunității prin diferite modalități:

- folosirea metodelor active, participative de învățare;
- propunerea la nivel de clasă, școală a unei culturi a participării;
- implicarea elevilor în derularea unor proiecte;
- stabilirea unor relații mai strânse între școală și comunitate, prin stabilirea unor parteneriate cu familia, cu alți parteneri sociali.

Educația pentru mass-media

Acest tip de educație are drept scop formarea la tineri a competențelor de raportare la medii: de selecție valorică, analiză și raportare critică la mesaje transmise. Dintre obiectivele urmărite menționăm:

- formarea și dezvoltarea comportamentului activ și responsabil al tinerilor ca viitori cetățeni (structurat și din perspectiva competențelor de raportare critică la medii);
- dobândirea de către elevi a unor criterii valorice proprii pentru selecția mesajelor din mass-media.

Educația pentru mediul înconjurător

Această preocupare relativ nouă este percepută la nivelul mijloacelor de informare într-un mod simplist, de „educație ecologică”. Analizând componentele acestui mesaj semantic, observăm că extrapolarea fenomenelor din zona ecologiei spre mediul înconjurător în ansamblu său este exagerată. Din punctul de vedere al geografiei, termenul cel mai potrivit este de „educație geoecologică” sau „dimensiune geoecologică a geografiei”, subliniindu-se viziunea geografică a mediului înconjurător, care evidențiază caracteristicile acestuia de „mediu de viață al societății omenești”. Sub acest aspect, geografia reprezintă, în cea mai mare parte, o „geografie a mediului” sau, altfel spus, a „mediului înconjurător al omului”.

Concluzii

Privind din această perspectivă, putem afirma că printre tineri găsim multe persoane care pot face posibilă atât de necesara convertire a spiritelor și redescoperirea valorilor responsabilității, necesare construirii unei alte societăți. În acest context, școala vine să focalizeze proiectele lor, speranțele și aspirațiile lor. Școala vine să ofere tinerilor o educație în care elevii sunt principalii actori ai trecerii la o societate democratică, deschisă și permisivă, pluralistă și solidară. Prin capacitatea lor de adaptare la noile condiții existente în țara noastră, ei valorifică și promovează cultura națională în ansamblul valorilor umanității, pe un fond de disponibilitate la o participare activă la viața civică.

Bibliografie

- Ciot, M.-G., *Educație și societate*, Eikon, Cluj-Napoca, 2012.
- Dewey, J., *Fundamente pentru o știință a educației*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1992.
- Giussani, L., *Riscul educativ. Creație de personalitate și de istorie*, Corint, București, 2005.
- Horga I., *Abordarea educației religioase în sistemele de învățământ europene. O analiză comparativă*, în Opriș, D., (coord.), ș.a, *Educația religioasă în dialog cu societatea. Cercetări pedagogice, psihologice și istorice*, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2010.

- Longchamps, A., *La mondialisation de l'information et de la communication*, în *Lumen Vitae*, LIII, 2, 1998, p. 125-132.
- Marcus., S., și colab., *Competența didactică*, All, 1999.
- Marțian, N., *Școala și comunitatea*, curs elaborat în tehnologie ID, 2017
- Opriș, D., Schiau, I., Moșin, O., (edit.) *Educația din perspectiva valorilor*, tom VII, Editura Eikon, București, 2015.
- Opriș, D., Schiau, I., Moșin, O., (edit.) *Educația din perspectiva valorilor*, tom VIII, Editura Eikon, București, 2015.
- Sarivan, L., Horga, I., Teșileanu, A., Căpiță, C., Mândruț, O., *Didactica ariei curriculare Om și Societate*, PIR, București, 2005
- Oros, M., *Implicarea factorilor educaționali: familia, Biserica și Școala în rezolvarea problemelor tinerei generații, generate de lumea postmodernă*, în *Volum omagial Monica Diaconu*, Argonaut, Cluj-Napoca, p. 147-160.
- Pink, D.H., *O minte cu totul nouă*, Curtea veche, București, 2010.
- Rădulescu, E., Tîrcă, A., *Școală și comunitate. Ghid pentru profesori*, Humanitas Educațional, București, 2002.
- Tebar Melmonte, L., *Profilul profesional al educatorului în* Got, M., (coord.), *Educația pentru religie și cultura diversității*, Ed. Erc Press, București, 2010.
- Țibu, S., Golu, D.(coord.), *Parteneriatul școală-familie-comunitate*, Editura Universitară, București, 2014, pdf. 05.11.2017.

Văideanu, G., *Educația la frontiera dintre milenii*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1988.

Weston, A., *Creativitatea în gândirea critică*, Editura All, București, 2008.

III.

Educație pentru comunitate. Bune practici în formarea parteneriatelor școală-comunitate

Scopul și obiectivele:

- identificarea principalele oportunități în relația școlii cu mediul social;
- identificarea unor strategii pertinente de dezvoltare a acțiunilor comunitare;
- proiectarea, implementarea unor proiecte în comunitate, respectiv adaptarea și dezvoltarea conținutului educațional din perspectiva acestora și utilizarea corectă a abilităților dobândite în cadrul parcursului teoretic;
- proiectarea/planificarea programelor și a activităților de (auto)formare și (auto)dezvoltare instituțională și personală în sensul promovării unor proiecte comunitare;
- gestionarea activităților care implică parteneriate;
- construirea unor strategii coerente care să integreze soluțiile educaționale în proiecte școală-comunitate.

Cuvinte cheie

Școală, comunitate, atitudini, valori, parteneriate, bune practici, Noile Educații.

Structura capitolului

- III.1. Formarea atitudinal-valorică – element esențial în instituirea de bune practici în relația școală-comunitate
- III.2. Activitățile extracurriculare – premisă a valorificării relației școală-comunitate

III.1. Formarea atitudinal-valorică – element esențial în instituirea de bune practici în relația școală-comunitate

În ultima jumătate de secol, în domeniul educativ, formarea atitudinală s-a aflat, în general, într-un con de umbră. Chiar dacă politicul a stipulat la nivel de ideal educațional și de finalități de sistem importanța valorilor, respectivele enunțuri, cu grad mare de generalitate, rareori au fost traduse în documente sau materiale pentru practician. Școala a valorizat cu precădere cognitivul, preferat atitudinalului mai ales pentru ușurința cu care acesta se lasă testat. Evoluțiile didactice și psihopedagogice din această perioadă au adus soluții mai mult sau mai puțin eficiente pentru formarea intelectului, dar

foarte puțin interes a fost acordat formării atitudinale a elevului. În ultimii ani a apărut totuși în domeniul educației un interes pregnant pentru zona valorilor, în speță ca o contrapondere la supralicitarea cognitivă, dar și ca răspuns la nevoile unei societăți din ce în ce mai criticate pentru sărăcia sa morală. Această remarcă nu este o vulgarizare a analizelor sociologice. Ea trimite la un loc comun, interiorizat în moduri foarte diverse de majoritatea adulților, în funcție de șansele de educație pe care le-a avut fiecare. Ne putem opri doar la trimiterile în lanț pe internet care invită la recuperarea umanului, în forme mai mult sau mai puțin elaborate estetic, cu mesaj etic mai mult sau mai puțin convingător sau purtătoare de valori morale îndoielnice. Indiferent de conținutul sau forma acestora, mesajele la care ne referim, cu mare frecvență (și deci audiență) pe internet, ne dovedesc interesul față de „recuperarea” atitudinală manifestat în societatea contemporană.

Am observat că apariția „noilor educați reflectă, între altele, această preocupare, ele umplând golul atitudinal pe care obiectele de studiu tradiționale (cu accentele lor cognitive) l-au lăsat în școala modernă. Mai recent însă, și didacticienii diferitelor discipline încep să-și pună problema definirii și formării atitudinal-valorice. Actualul curriculum românesc relevă și el această tendință – toate programele școlare prevăd, alături de formulările cu caracter

cognitiv, fie obiective atitudinale (clasele I – a VIII-a), fie valori și atitudini (clasele a IX-a – a XII-a).

În acest context, două direcții se prefigurează pentru realizarea educației pentru valori: pe de o parte, formarea culturii organizaționale a școlii, pe de alta, proiectarea de activități complexe care să permită formarea atitudinală la nivelul fiecărei discipline (de altminteri obligatorie prin prevederile programei școlare). Ambele direcții își pot găsi fundamentarea, dar și punctul de plecare acțional, în modelele și strategiile educației pentru valori. În vederea aplicării propriu-zise, este nevoie însă de mult efort creator, pentru a face particularizările necesare specificului fiecărei școli și discipline.

Racordarea școlii la social reprezintă o necesitate reliefată și din perspectiva reformei învățământului românesc, care urmărește reconceptualizarea educației și a rolului școlii. Modul de concepere a învățării în școală este subordonat îndeplinirii de către școală a rolului asumat. *Învățarea în școală, asigurată deopotrivă prin activități curriculare și extracurriculare, presupune interacțiunea complexă dintre cunoștințe, valori, atitudini și comportamente.* La nivelul cunoștințelor, accentul cade pe învățarea durabilă, bazată pe concepte, pe reflecția asupra unor idei organizatoare transferabile cultural și geografic; se impune, de asemenea, dobândirea unor instrumente intelectuale, a unor deprinderi de gândire critică pentru:

- utilizarea corectă și eficientă a informațiilor, pentru realizarea conexiunilor între diferite perspective de ordin cultural, istoric etc.;
- înțelegerea unei realități complexe care condiționează inserția socială activă și participarea la viața comunității;
- cultivarea atitudinilor de tip proactiv și proinventiv.

La rândul ei, educația pentru valori implică mai multe componente:

- cunoașterea valorilor care întemeiază normele sociale;
- reflecția critică asupra valorilor;
- acceptarea pluralismului valoric.

În acest fel, elevii sunt pregătiți pentru a se raporta proactiv la provocările vieții personale, profesionale și publice.

III.2. Activitățile extracurriculare – premisă a valorificării relației școală-comunitate

Activitățile extracurriculare oferă elevilor noi oportunități și situații de învățare. Neavând un spectru al activităților rigid, impus, activitățile extracurriculare oferă o mai mare libertate de construcție a învățării. Activitățile extracurriculare, în general, au cel mai larg și divers caracter interdisciplinar, oferă cele mai eficiente modalități de formare și

dezvoltare a caracterului. Prin conținuturile și valorile promovate aceste activități contribuie la formarea competențelor cheie stabilite la nivelul Comisiei Europene, cu precădere la formarea celor care vizează domeniile: *a învăța să înveți, competențe interpersonale, interculturale, sociale și civice, sensibilitatea la cultură*. Totodată diversitatea activităților propuse au menirea de a satisface setea de investiga-re și cutezanță creatoare - trăsături specifice elevilor, de a-i sprijini în demersul de integrare a cunoștințelor în viața proprie și a comunității, de a-i susține în adoptarea de atitudini moral-creștine și în formarea propriului sistem de valori. Participarea la activitățile extracurriculare organizate de școli motivează, oferă mai multă libertate, deschidere, bucurie, cunoaștere de sine, încredere, comuniune, compasiune pentru semenii.

Definiție

Termenul de „activități extracurriculare” este frecvent utilizat în sintonie cu cel de „activități co-curriculare” sau cu cel de „activități în afara clasei”. În primul caz, reiese importanța acestora în completarea Curriculumului Național, iar în al doilea, separarea spațio-temporală de activitățile formale obligatorii. Sub aspect conceptual, termenul „activități extracurriculare” face referire la ansamblul activităților (academice, spirituale, artistice, sportive etc.) care se organizează

la nivelul instituțiilor de învățământ sau în afara acestora (dar sub tutela lor sau în colaborare), în grupuri de elevi sau individual, suplimentar față de conținuturile din Planurile cadru de învățământ și din Curriculumul la decizia școlii. Astfel, activitățile extracurriculare se referă la totalitatea activităților educative organizate și planificate în instituțiile de învățământ sau în alte organizații cu scop educațional, dar mai puțin riguroase decât cele formale și desfășurate în afara incidenței programelor școlare, conduse de persoane calificate, cu scopul completării personalității elevului asigurată de educația formală sau dezvoltării altor aspecte particulare ale personalității acestuia.

Activitățile extracurriculare pot fi abordate printr-o dublă determinare (socio-individuală) și se manifestă prin câteva note definitorii: caracterul social, dinamic, permanent, caracterul prospectiv, caracterul axiologic, caracterul teleologic și caracterul formativ.

Pe lângă caracteristicile amintite, demersul de formare extracurricular îndeplinește câteva funcții generale și unele specifice, definitorii:

- funcții generale: socială, culturală, economică;
- funcții specifice: întărire, suplimentare, integrare, democratizare, suportiv-compensatorie.

Astăzi, problema educației este abordată în strânsă legătură cu problematica lumii contemporane, context ce se caracterizează prin multiple transformări, prin schimbări în toate domeniile, determinate de progresele în domeniul științei și tehnicii, proliferarea informației, evoluția nevoilor spirituale și materiale ale oamenilor. Educația depășește limitele exigențelor și valorilor naționale și tinde spre universalitate, spre patrimoniul valoric comun al umanității. Din acest motiv „un curriculum unitar nu mai poate răspunde singur diversității umane, iar dezideratul educației permanente tinde să devină o realitate de necontestat”.

În acord cu reformele curriculare actuale evidențiate prin efortul de redimensionare a rolului cunoașterii școlare și accentul pus pe competențe, numeroase sisteme de educație au optat pentru o abordare integrată a curriculumului, sub diferite forme și la diferite niveluri de intensitate (ex. Organizarea disciplinelor pe arii curriculare). Alte sisteme educaționale au optat pentru diversificarea câmpului educațional „pe lângă dimensiunile/laturile tradiționale ale educației (educația intelectuală, educația morală, educația estetică, educația religioasă, educația fizică și educația profesională)” au introdus noi dimensiuni prin potențarea „noilor educații” care au adus un plus de dinamism din perspectiva conținuturilor: „educația civică, educația

axiologică, educația pentru mediu/educația ecologică, educația medicală, educația pentru sănătate, educația demografică, educația economică și casnică modernă, educația pentru viața de familie, educația pentru timpul liber (loisir)". Noile educații sunt răspunsurile specifice la provocările lumii contemporane avansate de sistemele educaționale contemporane, adaptabile la nivelul fiecărei dimensiuni a educației, în funcție de particularitățile acestora dar și de „ciclurile vieții” și de condițiile specifice fiecărui sistem educațional.

Teoreticienii propun următoarele modalități de integrare a „noilor educații” în școală: introducerea de *noi discipline* în planurile de învățământ (educație ecologică, educație pentru democrație, educație pentru drepturile omului, educație nutrițională); introducerea de *module specifice* în cadrul disciplinelor tradiționale (modulele pot avea caracter interdisciplinar, de ex.: Conservarea și gestionarea resurselor naturale la disciplina Biologie; Migrații și transformări demografice la disciplina Geografie); *infuzarea unor dimensiuni* ale noilor educații în cadrul disciplinelor tradiționale. Această modalitate nu necesită o transformare a programului elevilor, ci din contră permite valorificarea tuturor situațiilor educaționale pentru perceperea și analiza unei probleme, a relațiilor dintre probleme (de exemplu: sarcinile educației ecologice pot fi realizate în cadrul

unor discipline ca: religie, biologie, geografie, chimie, fizică, educație civică).

Apariția „noilor educații” se răsfrânge și în zona formării valorilor și atitudinilor, pe de o parte pentru a suplini golul lăsat de obiectele de studiu tradiționale cu accente cognitive, iar pe de altă parte, ca răspuns la nevoile societății criticată pentru sărăcia sa morală. Pe lângă activitățile educative curriculare, școala propune o sumă de activități cu caracter nonformal (activități extracurriculare), care vin în completarea celor dintâi și la nivelul cărora se pot propune finalități și conținuturi ce fac trimitere la sfera noilor educații. De-a lungul anilor, activitățile extracurriculare au luat forme variate, toate având ca scop cultivarea interesului pentru activități socio-culturale, facilitarea integrării în mediul școlar, oferirea de suport pentru reușita școlară în ansamblul ei, fructificarea talentelor personale și corelarea aptitudinilor cu atitudinile caracteriale.

Serbările și festivitățile favorizează valorificarea timpului liber al elevilor într-un mod plăcut, transformându-l în sursă educațională. Importanța acestor activități extracurriculare constă în cultivarea înclinației artistice ale elevului, cultivarea capacităților de comunicare, atenția, memoria, gustul pentru frumos. În preajma sărbătorilor se organizează activități literar/artistice/spirituale (recitarea unor poezii, creații ale elevilor, scenete, concerte de

cântece sau colinde) cu scopul de a valorifica tradițiile religioase, obiceiurile, specificul poporului nostru.

Participarea activă la serbările școlare permite elevilor să-și însușească valori morale, să trăiască momente înălțătoare, să conștientizeze rolul religiei în formarea lui ca individ și să participe la toate evenimentele importante alături de familia unită.

Parteneriatele școlare pot fi organizate exclusiv de către școală sau în parteneriat cu alte organizații/instituții. Partenerii reali ai școlii, din comunitate, sunt: familia, instituțiile autorităților locale, instituții de cultură, poliția, unitățile sanitare, Biserica, ONG-uri etc. Atunci când părinții, elevii și ceilalți membri ai comunității se consideră unii pe alții parteneri în educație, se creează în jurul elevilor o comunitate de suport care începe să funcționeze. În cadrul acestor parteneriate se pot parcurge următoarele conținuturi: transmiterea unor informații despre patrimoniu și valorificarea acestuia, ecologie, dobândirea unor cunoștințe despre relația om-mediul, educarea unor comportamente și conduite civilizate, îmbogățirea vocabularului activ cu cuvinte din diferite domenii, cultivarea unor atitudini de investigare, cercetare.

Una dintre instituțiile cu un mare rol comunitar este Biserica. Școala și Biserica au colaborat încă din cele mai vechi timpuri. Biserica a fost cea care a înființat primele școli. Biserica a avut un rol important

în constituirea instituțiilor destinate învățământului, dar și în promovarea educației de tip moral-religios. Cele mai frecvente manifestări ale parteneriatului le întâlnim în: organizarea unor manifestări culturale artistice comune (simpozioane, expoziții, spectacole etc.) cu ocazia marilor sărbători creștine și naționale: Crăciun, Paști, Florii, Ziua eroilor neamului; participarea reprezentanților Bisericii la manifestări organizate de către școală: deschiderea/închiderea anului școlar, sfințirea lăcașului școlii, lectorate cu părinții, întâlniri ale reprezentanților Bisericii cu elevii; organizarea de excursii, pelerinaje la diverse așezăminte bisericești (mănăstiri, schituri).

Concursurile școlare constituie activitățile care stimulează și satisfac interesul elevilor pentru diferite arii curriculare, având în același timp o importanță majoră în orientarea profesională. Ele pot fi organizate între grupele aceleiași clase sau între clase diferite (pe diferite faze, pe diferite teme), facilitând promovarea valorilor culturale, spirituale și etice fundamentale, precum și fair-play-ul competițional, prilejul de a se integra în diferite grupuri și de a obține rezultate mai bune la școală.

Excursiile și drumețiile sunt activități cu caracter atractiv și mobilizator, o modalitate de educație completă deoarece permit o abordare interdisciplinară a cunoștințelor. Acest tip de activități promovează dezvoltarea intelectuală și contribuie îmbogățirea

orizontului cultural științific prin multitudinea de aspecte ale vieții (istorice, sociale, geografice, civice, culturale) pe care le înglobează. Excursiile întreprinse în natură îi ajută pe elevi să înțeleagă legătura dintre diferitele discipline de studiu și provocările lumii din afara școlii, le oferă posibilitatea de a se implica activ în propriul proces educativ, îi pune în contact cu comunitatea și le creează posibilitatea de a-și susține în mod public opiniile. Elevii au posibilitatea de a se simți ca importanți cercetători ai realității, se simt responsabilizați, înțeleg semnificația unor norme. Dezvoltându-și gustul pentru descoperirea adevărilor și legilor naturii din jurul lor, ei învață să iubească și să respecte natura ca pe un dar oferit de Dumnezeu omului.

Vizionările de filme, de spectacole de teatru, operă, balet, specifice vârstei lor sunt activități ce pot constitui o sursă de informații, dar în același timp un punct de plecare în realizarea de către elevi a unor activități interesante. Elevul face astfel cunoștință cu lumea artei, învață să o descifreze și să o îndrăgească. De asemenea, se pot organiza întâlniri cu personalități care pot constitui un mod de conduită pentru elevi (preoți, medici, avocați).

Vizitele la muzee, la expoziții, în diferite locuri cu încărcătură istorică, la casele memoriale constituie și ele adevărate modalități de a cunoaște și a prețui valorile țării

Educația nonformală este o sintagmă care se impune în discursul internațional despre educație la sfârșitul anilor '60 începutul anilor '70 și este asociată conceptului de învățare pe tot parcursul vieții, accentuând importanța educației ce se petrece dincolo de cadrul formal de învățământ, fie că se desfășoară în alte spații ale școlii, fie că se realizează prin activități care nu fac obiectul curriculumului școlar, dar care răspund nevoilor și intereselor de cunoaștere a elevilor. Valorizarea educației nonformale apare ca urmare a faptului că sistemul educațional formal se adaptează într-un ritm prea lent la schimbările socio-economice și culturale ale lumii în care trăim. De aceea sunt întrevăzute și alte posibilități de a-i pregăti pe elevi să răspundă adecvat la schimbările societății.

Educația prin activitățile extracurriculare urmărește identificarea și cultivarea corespondenței optime dintre aptitudini, talente, cultivarea unui mod de viață ancorat în valorile spirituale precum și stimularea comportamentului creativ în diferite domenii. Prin caracteristicile lor, ele îndeplinesc roluri educative oferind un imens potențial în ceea ce privește creșterea și menținerea motivației, abordările inovatoare inter-curriculare, conexiunile școală-comunitate, dimensiunea culturală europeană și accesarea competențelor interdisciplinare precum și a celor transversale ale învățării pe tot parcursul

vieții, așa cum sunt prevăzute ele în Cadrul de Referință: a învăța să înveți, competențe sociale și civice, spiritul de inițiativă și antreprenoriat, precum și sensibilizarea culturală și exprimarea artistică. Competențele-cheie au o prezență explicită și implicită bine precizate în Legea Educației Naționale, ceea ce arată că includerea acestora reprezintă referențialul maxim al finalităților procesului educațional. Astfel, se precizează că: „Finalitatea principală a educării o reprezintă formarea competențelor (definite ca un ansamblu multifuncțional și transferabil de cunoștințe, deprinderi/abilități și aptitudini necesare în situații diferite) și se arată rolul componentei nonformale și informale în formarea competențelor în învățământul liceal”.

Definiție

În accepțiunea Comisiei Europene, definiția competențelor-cheie este următoarea „competențele-cheie reprezintă un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, deprinderi (abilități) și atitudini de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru incluziune socială și inserție profesională. Acestea trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și trebuie să acționeze ca un fundament pentru învățarea în continuare, ca parte a învățării pe parcursul întregii vieți”. Astfel, competențele cheie cuprind trei aspecte ale vieții:

- împlinirea personală și dezvoltarea de-a lungul vieții (capital cultural): competențele cheie trebuie să dea posibilitatea oamenilor să-și urmeze obiectivele individuale în viață, conduși de interesele personale, aspirații și dorința de a continua învățarea pe tot parcursul vieții;
- cetățenia activă și incluziunea (capital social): competențele cheie trebuie să le permită indivizilor să participe în societate în calitate de cetățeni activi;
- angajarea într-un loc de muncă (capital uman): capacitatea fiecărei persoane de a obține o slujbă decentă pe piața forței de muncă.

Domeniile de competențe transversale prezintă caracteristici specifice după cum urmează:

- *Competențe sociale* și anume cele care vizează bunăstarea socială și personală, înțelegerea cu privire la posibilitățile de care dispun indivizii pentru a-și asigura sănătatea mintală și fizică optimă, la care se adaugă resursele necesare pentru sine, pentru propria familie și pentru mediul social, precum și cunoștințe despre contribuția acestor aspecte la un stil de viață sănătos. Pentru participarea socială și interpersonală cu succes este esențială înțelegerea codurilor de conduită și maniere general acceptate în diferite societăți

și medii (de exemplu la locul de muncă). De aceeași importanță este și conștientizarea conceptelor de bază cu privire la indivizi, grupuri, organizații de muncă, egalitate de gen și nediscriminare, societate și cultură. Esențiale sunt și înțelegerea dimensiunilor socio-economice și multiculturale ale societăților europene și felul cum interacționează identitatea culturală națională cu cea europeană. Partea cea mai însemnată a acestei competențe include capacitatea de a comunica în mod constructiv în diferite medii, de a arăta respect, de a exprima și înțelege diferite puncte de vedere, de a negocia cu abilitate pentru a produce încredere și de a empatiza. Indivizii trebuie să fie capabili să gestioneze situațiile de stres și frustrare, să le exprime într-un mod constructiv și, de asemenea, trebuie să distingă între sferele personale și profesionale. Această competență se bazează pe o atitudine de colaborare, asertivitate și integritate. Indivizii trebuie să își manifeste interesul pentru dezvoltări socio-economice și comunicare interpersonală și astfel să aprecieze diversitatea și respectul pentru alții, să fie pregătiți atât pentru a depăși prejudițiile, dar și pentru compromis.

- *Competențe civice*, cele care se bazează pe cunoașterea conceptelor de democrație, justiție, egalitate, cetățenie, drepturi civile, așa cum sunt ele exprimate în *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene* și în declarațiile internaționale. Acestea presupun și un mod de aplicare de către diferite instituții la nivel local, regional, național în Europa și la nivele internaționale. Competențele includ cunoștințe despre evenimente contemporane, cum ar fi principalele evenimente și orientări în istoria națională, europeană și a lumii. În plus, ar trebui să fie dezvoltată o conștientizare a scopurilor, valorilor, politicilor de dezvoltare socială și economică. Deprinderile pentru competențele civice se raportează la capacitatea de a se angaja efectiv împreună cu alții în domeniu public și de a da dovadă de solidaritate și interes în rezolvarea de probleme care afectează comunități locale și societatea în ansamblul ei. Competențele civice, asemenea altor competențe, nu se transmit, ci se formează prin exersare sistematică, mai ales prin activități concrete, cotidiene. Componenta cognitivă este absolut necesară și în cazul acestei competențe, însă nu și suficientă. Rezultatul urmărit este o conduită civică a elevului, prin aceasta

înțelegând realizarea unui echilibru între conștiință și comportament civic. Conduita civică este un ansamblu de acțiuni și manifestări care se automatizează ca obișnuințe de viață, oferind astfel posibilitatea de a se focaliza pe realizarea altor atribuții. Exersarea competenței sociale și civice presupune întotdeauna implicarea într-o activitate, precum și managerierea acesteia. Automatizarea presupune și se bazează pe componentele: cognitivă, afectivă, volitivă, socială.

- *Competențe de antreprenoriat și inițiativă.* Antreprenoriatul are o componentă activă și una pasivă: cuprinde atât capacitatea de a induce schimbări, cât și abilitatea de a le primi, sprijini și adapta la inovația adusă de către factorii externi. Antreprenoriatul implică asumarea responsabilității pentru acțiunile cuiva, pozitive și negative, dezvoltarea unei viziuni strategice, stabilirea obiectivelor și realizarea lor, precum și motivarea de a reuși. Această competență presupune: angajarea în mod concret, împreună cu alte persoane, în activități publice; solidaritate și interes pentru căutarea de soluții la probleme care se referă la comunitatea locală și cea largită; manifestarea unei reflecții critice și creative prin participare constructivă la

activități locale sau de proximitate; manifestarea voinței de participa la luarea de decizii democratice de la toate nivelurile; manifestarea unui simț al responsabilităților.

- *Competența a învăța să înveți* este competența transversală de bază care presupune „o combinație de abilități practice, cunoștințe, valori etice, atitudini, emoții și alte componente sociale care acționează împreună pentru reușita unei acțiuni eficiente”. Aceasta include: abilitatea de a persevera în învățare, de a-ți organiza propria învățare, inclusiv prin managementul eficient al timpului și al informațiilor, atât individual, cât și în grup; conștientizarea procesului și nevoilor proprii de învățare, identificarea oportunităților disponibile și abilitatea de a depăși obstacolele pentru a învăța cu succes; acumularea, procesarea și asimilarea noilor cunoștințe și abilități, precum și căutarea și utilizarea consilierii și a orientării; implică pe cei care învață să pornească de la cunoștințe și experiențe de viață anterioare, astfel încât să poată utiliza și aplica cunoștințele și abilitățile într-o varietate de contexte: acasă, la muncă, în educație și formare; motivația și încrederea sunt cruciale pentru această competență.

Definiție

Definiția dată acestui domeniu de competențe arată statutul său complex. La o primă citire a definiției se deduce faptul că cele mai multe dintre elementele domeniilor de competențe europene se regăsesc incluse. Poate că ar trebui fracționată în: a învăța să înveți pentru o disciplină, o temă, a învăța să înveți pentru un tip de activitate umană, a învăța să înveți pentru relații armonioase cu cei din jurul tău și cu mediul în care trăiești, a învăța să înveți pentru a te înțelege, valorifica, căuta succesul personal. Elementele acestei competențe integratoare au o oarecare delimitare disciplinară, dar sunt și transdisciplinare sau cross-curriculare.

Competențele, așa cum sunt definite de organismele europene, precum și de către experții în pedagogie sunt compuse din trei componente interdependente:

- componentă de cunoștințe (partea de înțelegere);
- componentă comportamentală (repertoriu comportamental afișat);
- componentă valorică (inclusiv valorile, credințele și atitudinile).

Definiție

Competențele constau dintr-o combinație de abilități, cunoștințe, atitudini și comportamente, necesare pentru îndeplinirea eficientă a unei sarcini sau activități din lumea reală. O

competență este definită ca o sinteză globală a acestor componente. La un alt nivel, o competență poate fi din nou, împărțită în trei componente sau aspecte. Aceasta este abilitatea unei persoane de a arăta: un comportament anume; într-un anumit context; o anumită calitate. Aceasta este calea formală de a descrie competențele. Într-un limbaj mai comun, aceasta sugerează că important nu este numai ceea ce știu elevii despre lucruri, ci mai degrabă ceea ce sunt capabili să facă cu aceste cunoștințe și dacă sunt capabili să continue dezvoltarea abilităților însușite. Aceste idei generale referitoare la ceea ce sunt competențele pot trimite la o zonă specifică a educației prin activitățile extracurriculare orientate spre competență. Posibilitățile de sinergie între educația prin activitățile extracurriculare și competențele multiple sunt numeroase și adesea evidente.

Relația dintre educația prin activitățile extracurriculare și dezvoltarea competențelor este una reciprocă. Aceste activități pot beneficia de o abordare bazată pe competențe, iar atunci când se aplică o astfel de abordare, elevii vor dezvolta competențele multiple, ca o consecință. Învățarea precum și modelarea personalității bazată pe competență contribuie la îmbunătățirea situațiilor pedagogice tradiționale. Ele se bazează pe faptul că elevii învață prin experiență și descoperire. Acest concept are un impact asupra modului în care elevii

pot fi educați, tocmai de aceea trebuie să se implice activ în situația de învățare. Ei învață cel mai bine în contexte semnificative și în cadrul unei cooperări și interacțiuni cu ceilalți și cu mediul lor. Astfel, ei își capacitează dobândirea de cunoștințe, interpretarea acestora și își verifică singuri și prin comparație cu ceilalți ideile nou construite. Desigur, acest lucru nu implică o negare a importanței cadrelor didactice, ci subliniază necesitatea de coordonare a activităților, într-un mod extrem de receptiv și centrat pe elev, fără a neglija obligația de a arăta elevilor noi orizonturi, perspective și entuziasmul pentru lucrurile de care încă poate nici nu au auzit. În acest context, atât elevii, cât și profesorii dispun de o marjă de libertate care îi învață să lucreze în echipă, să promoveze demersul interdisciplinar și să recurgă la brain-storming.

Educația prin activitățile extracurriculare bazată pe formarea competențelor are un pronunțat caracter practic și deci, favorizează învățarea prin practică. Procesul care duce la dobândirea competențelor implică trei elemente de bază:

- motivație;
- experiență;
- reflecție.

Dacă dorim să formăm elevul ca ființă comunală și relațională atunci trebuie să valorificăm așteptările, dorințele lor de a participa la viața comunității prin

calități reale și spirit creator, în spiritul comuniunii și conștientizării apartenenței la o comunitate de oameni mențiți să se dezvolte, să lucreze și să progreseze împreună cu demnitate și creativitate.

Acestea sunt exemple de potențiale activități bazate pe competențe, prin care elevii dobândesc competențele prin intermediul activităților extra-curriculare, experiența proprie și reflecție asupra propriilor experiențe și rezultate. Având în vedere că abordarea bazată pe reflecția este o abordare atât de activă, elevii trebuie să efectueze, să producă și să demonstreze competența lor, precum și dezvoltarea acesteia, pe parcursul întregului proces de învățare. Autorefecția cu privire la acest progres, precum și reflecțiile altora sunt părți integrante din întreaga experiență de învățare, rezultând într-o demonstrație finală a nivelului atins, care poate fi o prezentare, un produs, o piesă de teatru, reportaj audio difuzabil la radio, album de fotografii, filmuleț, expoziție de pictură etc.

Educația prin activitățile extracurriculare îmbunătățește formarea abilităților personale și sociale. Explorarea și analizarea acestora în interiorul și dincolo de granițele Europei pot îmbunătăți dezvoltarea de noi ritualuri, norme, obiceiuri, tradiții, valori precum și înțelegerea reciprocă a celor existente. De asemenea, pot contribui la dezvoltarea unor modalități de bază și mai practice, de îndeplinire a rolului nostru de cetățeni în societățile noastre.

Educația prin activitățile extracurriculare promovează însușirea limbii. Limba maternă și limbile străine sunt elemente ale patrimoniului nostru cultural, religios și în același timp ele formează vehiculul necesar pentru a medita și a comunica despre înnoirea spirituală a mentalității și a culturii.

Educația prin activitățile extracurriculare promovează competențe specifice în domeniul educației estetice și educației pentru timpul liber. Primei sfere îi aparțin demersuri, cum ar fi realizarea scenografiei pentru serbări școlare, participarea la evenimente culturale marcante în viața comunității, vizitarea unor case memoriale, participarea la programe de educație muzicală și la expoziții destinate tinerilor, practicare a unui instrument muzical. În cea de-a doua sferă pot fi inserate activități precum activitatea solistică sau într-un cor, urmărirea unor emisiuni de popularizare a muzicii la radio sau televizor, participarea la o formație instrumentală, consultarea unor albume de artă, constituirea unei biblioteci personale de reproduceri de artă, observarea și compararea designului de produs, alcătuirea de portofolii de artă publicitară, participarea la cercuri/concursuri de desen.

În câmpul *educației estetice*, deosebit de productive pentru antrenarea competențelor specifice la muzică se dovedesc audițiile, participarea la concerte, emisiuni radiofonice și televizuale, întâlnirile

cu compozitori și interpreți. În ceea ce privește *educația plastică*, vizionarea unor monumente, frecventarea siturilor patrimoniale, a expozițiilor și a atelierelor artiștilor plastici sunt în măsură să potențeze educația estetică aducând un plus de autenticitate după cum observarea modului în care limbajul plastic contribuie la construirea mesajului în alte arte (teatrul, cinematografie, dans) poate deveni o cale informală de sporire a fondului aperiectiv al consumatorului de artă cu statut de spectator.

Focalizarea activităților extracurriculare pe competențele multiple are un impact asupra elevilor deosebit de cel al orelor de la clasă, deoarece îi scoate pe aceștia din rutina școlară. Ei se simt valorizați, capătă încredere în ei, învață să comunice cu ceilalți, au șansa de a învăța în mod autentic și profund, din mai multe perspective despre o temă, de a interioriza diverse experiențe de învățare și de a-și clarifica propriile valori și atitudini față de cunoaștere, interiorizează un *continuum* între ceea ce învață la școală și ceea ce învață în alte contexte, nonformale sau informale. Folosirea educației non-formale în școală presupune o îmbunătățire a actului educațional, dar îmbinarea cu succes a celor două tipuri de educații rămâne adesea o provocare ce rezidă în natura relației dintre profesori și elevi.

Pe lângă competențele digitale și activitățile de recreere, instituțiile de învățământ acordă o mare

importanță celor de tip social, de comunicare și interacțiune, considerând ca fiind necesară abilitatea de a intra în contact cu instituțiile statului. De asemenea, aceste activități sporesc capacitatea de socializare și îi pot învăța pe elevi statusurile și rolurile variabile pe care oamenii le au în societate. Solidaritatea, colaborarea și lucrul în echipă sunt considerate competențe esențiale pentru viitorul tinerilor și încadrarea acestora în muncă, într-un viitor colectiv profesional. Spontaneitatea, dezvoltarea imaginației fac parte dintre competențele artistice, la care se adaugă calități psiho-morale precum sinceritatea, stima de sine sau calitatea de „buni creștini”.

Nu mai puțin importantă este *latura pragmatică a activităților*, precum și competențele de acest tip. În acest sens pot fi încurajate activitățile de tip economic, în care elevii procură bani contra lucrărilor pe care le fac, considerând că le sunt utile la dezvoltarea abilităților antreprenoriale și îi formează pentru viață. De asemenea, elevii ar trebui să fie mai independenți, mai organizați și cu mai mult spirit de inițiativă.

Cele mai frecvente beneficii ale activităților extracurriculare centrate pe competențe pot fi grupate după cum urmează:

- activizarea elevilor, dezvoltarea unei atitudini proactive;

- integrarea elevilor într-un colectiv, dezvoltarea spiritului de echipă și experiența lucrului în echipă;
- creșterea stimei de sine și a încrederii în forțele proprii, autocunoaștere, dezvoltarea abilităților de comunicare;
- creșterea interesului pentru școală în general, stimularea interesului pentru cunoaștere în general;
- descoperirea și dezvoltarea talentelor și aptitudinilor elevilor;
- experiență, îmbunătățirea CV-ului, în cazul activităților de voluntariat;
- dezvoltarea unei atitudini deschise, tolerante, umaniste și ecologiste;
- dobândirea abilităților practice în situații concrete, utile pentru viață (să vorbească cu instituțiile statului, să caute informații pe internet, să pună un garou, să folosească bancomatul sau cântarul într-un supermarket);
- capacitatea de a se adapta ușor unor situații noi, dezvoltarea unor comportamente adecvate social pentru situații uzuale;
- îmbunătățirea relației cu profesorii, crearea unei legături mai apropiate între cadre didactice și elevi;
- îmbunătățirea relației cu părinții;

- crearea unei legături mai strânse între familii, elevi și reprezentanții școlii sau școala ca instituție.

Dezvoltarea unei competențe de orice fel întărește eficacitatea personală și face ca elevul respectiv să fie în măsură să-și asume riscul și să facă față provocărilor care, odată depășite, fac să crească sentimentul de eficacitate personală. Această atitudine duce la valorificarea aptitudinilor și talentelor, cu alte cuvinte, la dezvoltarea personală, la realizarea unei cariere de succes.

Concluzii

În contextul unei societăți care se schimbă, operând modificări de formă și fond la nivelul tuturor subsistemelor sale, învățământul românesc trebuie să își asume o nouă perspectivă asupra funcționării și evoluției sale. În cadrul acestei perspective, parteneriatul educațional trebuie să devină o prioritate a strategiilor orientate către dezvoltarea educației românești. Pentru ca acest parteneriat să se constituie ca o soluție reală a problemelor din învățământ, sunt necesare elaborarea unor strategii, a unor direcții care să unească eforturile partenariale. Dată fiind complexitatea problemelor cu care școala românească se confruntă, cât și impactul educației școlare asupra întregului

sistem social, soluționarea dificultăților prezente presupune colaborarea, cooperarea și parteneriatul unor categorii largi. Pentru a realiza un parteneriat construit pe baza valorilor democratice, în societate trebuie să se schimbe valori, atitudini și comportamente la nivelul tuturor factorilor implicați: decidenți, oameni ai școlii, familii, elevi, reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale și nonguvernamentale.

Bibliografie

Dewey, J., *Fundamente pentru o știință a educației*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1992.

Giussani, L., *Riscul educativ. Creație de personalitate și de istorie*, Corint, București, 2005.

Fossion, A., *Cours de religion en question*, în *Lumen Vitae*, nr. 2/2001, p. 125-137.

Fossion, A., *La catéchèse au service de la compétence chrétienne*, în *Lumen Vitae*, 3/2005, p. 245.

Hatos, A., *Sociologia educației*, Polirom, Iași, 2006.

Herbreteau, H., *Le document <Jeu d'approches>, une pédagogie de la créativité*, în rev. *Lumen Vitae*, 3/1989, p. 259.

Horga I., *Abordarea educației religioase în sistemele de învățământ europene. O analiză comparativă*, în Opreș, D., (coord.), ș.a., *Educația religioasă în dialog cu societatea. Cercetări pedagogice, psihologice și istorice.*, Ed.Reîntregirea, Alba-Iulia, 2010.

Longchamps, A., *La mondialisation de l'information et de la communication*, în *Lumen Vitae*, LIII, 2, 1998, p. 125-132.

- Marcus., S., și colab., *Competența didactică*, All, 1999.
- Marțian, N., *Repere actuale în predarea religiei*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2007.
- Marțian, N., *Școala și comunitatea*, curs elaborat în tehnologie ID, 2017
- Mândruț, O., Catană, L., Mândruț, M., *Instruirea centrată pe competențe. Cercetare-inovare-formare-dezvoltare*, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”, Arad, 2012.
- Miclea, I., *Principii de pedagogie creștină*, Tipografia Seminarului, Blaj, 1942.
- Mourlon Beernaert, P., *Aux origines du genre humain. Que dit la science? Que dit la Bible*, Editions Lumen Vitae, Bruxelles, 1996.
- Opriș, D., Schiau, I., Moșin, O., (edit.) *Educația din perspectiva valorilor*, tom VII, Editura Eikon, București, 2015.
- Opriș, D., Schiau, I., Moșin, O., (edit.) *Educația din perspectiva valorilor*, tom VIII, Editura Eikon, București, 2015.
- Oros, M., *Implicarea factorilor educaționali: familia, Biserica și Școala în rezolvarea problemelor tinerei generații, generate de lumea postmodernă*, în *Volum omagial Monica Diaconu*, Argonaut, Cluj-Napoca, p. 147-160.
- Pink, D.H., *O minte cu totul nouă*, Curtea veche, București, 2010.
- Rădulescu, E., Tîrcă, A., *Școală și comunitate. Ghid pentru profesori*, Humanitas Educațional, București, 2002.
- Sarivan, L., Horga, I., Teșileanu, A., Căpiță, C., Mândruț, O., *Didactica ariei curriculare Om și Societate*, PIR, București, 2005.
- Spencer, H., *Eseuri despre educație*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1973.

Tebar Melmonte, L., *Profilul profesional al educatorului în* Got, M., (coord.), *Educația pentru religie și cultura diversității*, Ed. Erc Press, București, 2010.

Țibu, S., Golu, D.(coord.), *Parteneriatul școală-familie-comunitate*, Editura Universitară, București, 2014, pdf. 05.11.2017.

Văideanu, G., *Educația la frontiera dintre milenii*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1988.

Weston, A., *Creativitatea în gândirea critică*, Editura All, București, 2008.

Documente online

<https://ro.scribd.com/.../Disciplina-Optionala-1-A4-Pedagogia-activităților-extracurriculare> (03.01.2017)

www.academia.edu/4799496/Activitati_extracurriculare-forme_si_continuturi (04.01.2017)

<https://ro.scribd.com/.../Disciplina-Optionala-1-A4-Pedagogia-activităților-extracurriculare> (04.01.2017)

www.scoalaeuropena.ro/docs/compente_cheie_ro.do (07.02.2017)

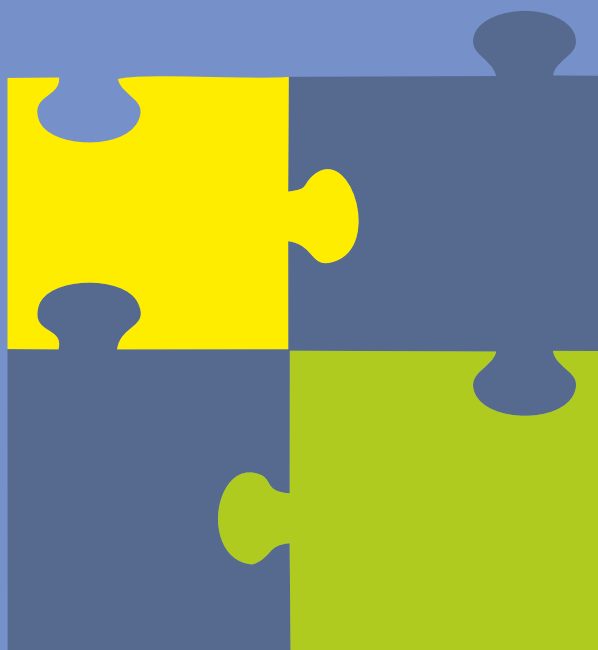
www.didactic.ro » *Indisciplinaritatea-factor de motivație pentru o învățare de calitate* (15.02.2017)

[www.scoalaantonpann.ro/Interdisciplinaritate. Repere Teoretice](http://www.scoalaantonpann.ro/Interdisciplinaritate.Repere_Teoretice) (16.02.2017)

www.tinact.ro/files_docs/educatia-nonformala-si-informala (25.02.2017)

legeaz.net/legea-educatiei-nationale-1-2011(26.02.2017)

<http://didactino.ro/bune-practici-formarea-parteneriatelor-scolare-implicare-comunitara-invatamanul-preuniversitar/> (02.11.2017).

ISBN: 978-606-37-0469-7